

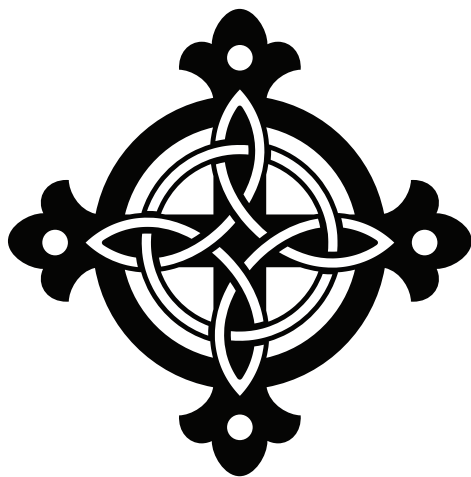
ВЕСТМІНСТЕРСЬКЕ ВИЗНАННЯ ВІРИ

КОРОТКИЙ КАТЕХИЗМ
ІЗ ПОСИЛАННЯМИ НА СВЯТЕ ПИСЬМО

ВЕСТМІНСТЕРСЬКЕ ВИЗНАННЯ ВІРИ

КОРОТКИЙ КАТЕХИЗМ ІЗ ПОСИЛАННЯМИ НА СВЯТЕ ПИСЬМО

Крайнебо

www.kraynebo.com
Видавництво «Крайнебо»
Львів, Україна

КОРОТКИЙ КАТЕХИЗМ

Запитання. 1. У чому полягає найважливіше призначення людини?

Відповідь. Найважливіше призначення людини полягає в тому, щоби прославляти Бога¹ та насолоджуватися Ним вічно².

З. 2. Яке правило дав нам Бог, щоб вказати, як ми маємо славити й насолоджуватися Ним?

В. Єдиним правилом, яке вказує нам, як ми маємо славити й насолоджуватися Ним³, є Святе Письмо Старого й Нового Заповіту⁴.

З. 3. Чого насамперед вчить Святе Письмо?

В. Святе Письмо насамперед вчить, у що людина повинна вірити стосовно Бога і виконання яких обов'язків Бог вимагає від неї⁵.

¹ **1 Кор. 10:31.** Тож, коли ви їсте, чи коли ви п'єте, або коли інше що робите, усе на Божу славу робіть! **Рим. 11:36.** Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь.

² **Пс. 72:25-28.** Хто є мені на небесах, окрім Тебе? А я при Тобі на землі не бажаю нічого! Гине тіло моє й моє серце, та Бог скеля серця мого й моя доля навіки, бо погинуть ось ті, хто бокує від Тебе, понищиш Ти кожного, хто відступить від Тебе! А я, близькість Бога для мене добро, на Владику, на Господа свою певність складаю, щоб звіщати про всі Твої чини!

³ **1 Ів. 1:3-4.** Що ми бачили й чули про те ми звіщаємо вам, щоб і ви мали спільність із нами. Спільність же наша з Отцем і Сином Його Ісусом Христом. А це пишемо вам, щоб повна була ваша радість!

⁴ **2 Тим. 3:16.** Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності. **Еф. 2:20.** Збудовані на основі апостолів і пророків, де наріжним каменем є Сам Ісус Христос.

⁵ **2 Тим. 1:13.** Майже за взір здорових слів ті, які від мене почув ти у вірі й любові, що в Христі Ісусі вона. **2 Тим. 3:16.** [Див. примітку 4].

З. 4. Хто такий Бог?

В. Бог – це Дух⁶, нескінченний⁷, віковичний⁸, незмінний⁹ у Своему бутті¹⁰, мудрості¹¹, силі¹², святості¹³, справедливості, доброті й істині¹⁴.

З. 5. Чи є інші боги, окрім Одного?

В. Є лише один живий та істинний Бог¹⁵.

З. 6. У скількох Особах існує Бог?

В. Бог існує в трьох Особах: Отець, Син і Святий Дух; ці троє є одним вічним Богом, однакові за суттю та рівні в силі й славі¹⁶.

З. 7. Що таке Божі постанови?

В. Постанови Божі – це мудрі, вільні й святі дії Його ради, за допомогою яких Він з усієї вічності на славу Свою незаперечно передвизначив усе, що має статися¹⁷.

⁶ **Івана 4:24.** Бог є Дух, і ті, що Йому вклоняються, повинні в душі та в правді вклонятись.

⁷ **Йов. 11:7-9.** Чи ти Божу глибіню дослідив, чи знаєш ти аж до кінця Всемогутнього? Вона вища від неба, що зможеш зробити? І глибша вона за шеол, як пізнаєш її? Її міра довша за землю, і ширша за море вона!

⁸ **Пс. 89:2.** Перше ніж гори народжені, і поки Ти витворив землю та світ, то від віку й до віку Ти Бог!

⁹ **Як. 1:17.** Усяке добре давання та дар досконалий походить згори від Отця світил, що в Нього нема переміни чи тіні відміни.

¹⁰ **Вихід 3:14.** І сказав Бог Мойсееві: Я Той, що є. І сказав: Отак скажеш Ізраїлевим синам: Сущий послав мене до вас.

¹¹ **Пс. 146:5.** Великий Господь наш, та дужий на силі, Його мудрости міри нема!

¹² **Об. 4:8.** І ті чотири тварині, кожна з них мала навколо по шість крил, а всередині повна очей. І спокою не мають вони день і ніч, промовляючи: Свят, свят, свят Господь, Бог Вседержитель, що Він був, і що є, і що має прийти!

¹³ **Об. 15:4.** Хто Тебе, Господи, не побоїться, та Ймення Твого не прославить? Бо один Ти святий, бо народи всі прийдуть та вклоняться перед Тобою, бо з'явилися суди Твої!

¹⁴ **Вихід 34:6-7.** І перейшов Господь перед лицем його, та й викликнув: Господь, Господь, Бог милосердний, і милостивий, довготерпеливий, і многомилостивий та правдивий, що дотримує милість для тисяч, що вибачає провину й переступ та гріх, та певне не вважає чистим винуватого, бо карає провину батьків на дітях, і на дітях дітей, і на третіх, і на четвертих поколіннях.

¹⁵ **Повт. Зак. 6:4.** Слухай, Ізраїлю: Господь, Бог наш Господь один! **Єр. 10:10.** А Господь Бог правдивий, Він Бог Живий та Цар вічний! Від гніву Його затрясється земля, і не знесуть Його гніву народи.

¹⁶ **1 Ів. 5:7.** Бо троє свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє Одно. **Матвія 28:19.** Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа.

¹⁷ **Еф. 1:4, 11.** Так як вибрав у Ньому Він нас перше заложення світу, щоб були перед Ним ми святі й непорочні, у любові. У Нім, що в Нім стали ми й спадкоємцями, будучи призначені наперед постановою Того, Хто все чинить за радою волі Своєї. **Рим. 9:22-23.** Тож Бог, бажаючи показати гнів і виявити могутність Свою, щадив із великим терпін-

З. 8. Як Бог виконує Свої постанови?

В. Бог виконує Свої постанови в ділах творіння та провидіння.

З. 9. У чому полягають діла творіння?

В. Діла творіння полягають у тому, що Бог словом сили Своєї створив усе з нічого, за шість днів, і все вельми добре¹⁸.

З. 10. Як Бог створив людину?

В. Бог створив людину – чоловіка й жінку, за Своїм образом та подобою у знанні, праведності та святості, і їм дано панувати над усіма створіннями¹⁹.

З. 11. У чому полягають Божі діла провидіння?

В. Божі діла провидіння полягають у Його найсвятішому²⁰, наймудрішому²¹ і всесильному збереженні²² всіх Своїх створінь і в керуванні ними та всіма їхніми діями²³.

З. 12. У чому полягало Боже провидіння щодо людини в первозданному стані?

В. Коли Бог створив людину, Він уклав з нею Завіт життя за умови досконалого послуху, заборонивши під страхом смерті їсти плоди з дерева пізнання добра і зла²⁴.

ням посудини гніву, що готові були на погибіль, і щоб виявити багатство слави Своєї на посудинах милосердя, що їх приготував на славу.

¹⁸ **Буття 1 по всьому тексту; Євр. 11:3.** Вірою ми розуміємо, що віки Словом Божим збудовані, так що з невидимого сталося видиме.

¹⁹ **Буття 1:26-28.** І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі. І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі! **Кол. 3:10.** Та зодягнулися в нову, що відновлюється для пізнання за образом Створителя її. **Еф. 4:24.** І зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди.

²⁰ **Пс. 144:17.** Господь справедливий на кожній дорозі Своїй, і милостивий у всіх Своїх учинках.

²¹ **Пс. 103:24.** Які то численні діла Твої, Господи, Ти мудро вчинив їх усіх, Твого творива повна земля! **Іс. 28:29.** І це вийшло від Господа Саваота, чудова порада Його, і велика премудрість Його!

²² **Євр. 1:3.** Він був сяєвом слави та образом істоти Його, тримав усе словом сили Своєї, учинив Собою очищення наших гріхів, і засів на правиці величності на висоті.

²³ **Пс. 102:19.** Господь міцно поставив на Небі престола Свого, а Царство Його над усім володіє. **Матвія 10:29-31.** Чи не два горобці продаються за гріш? А на землю із них ні один не впаде без волі Отця вашого. А вам і волосся все на голові пораховано. Отож, не лякайтесь, бо вартніші ви за багатьох горобців.

²⁴ **Гал. 3:12.** А Закон не від віри, але хто чинитиме те, той житиме ним. **Буття 2:17.** Але з дерева знання добра й зла не їж від нього, бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш!

З. 13. Чи залишилися наші прабатьки у своєму первозданному стані?

В. Наші прабатьки, яким була дана свобода волі, відпали від стану, у якому вони були створені, згрішивши проти Бога²⁵.

З. 14. Що таке гріх?

В. Гріх – це будь-яка невідповідність будь-якому Законові Божому або будь-який переступ цього Закону²⁶.

З. 15. У чому полягав гріх, внаслідок якого наші прабатьки відпали від стану безневинності, у якому були створені?

В. Гріх, внаслідок якого наші прабатьки відпали від стану безневинності, у якому були створені, полягав у тому, що вони з'їли заборонений плід²⁷.

З. 16 . Чи все людство впало в першому переступі Адама?

В. Оскільки Завіт, який був укладений з Адамом, поширювався не лише на нього, але й на його нащадків, усі люди, будучи його нащадками через природне народження, згрішили в ньому й упали разом з ним у його першому переступі²⁸.

З. 17. У якому стані опинилося людство через гріхопадіння?

В. Через гріхопадіння людство опинилося в стані гріха та нещастя²⁹.

З. 18. У чому полягає гріховність того стану, у якому опинилися люди внаслідок гріхопадіння?

В. Гріховність того стану, у якому опинилися люди внаслідок гріхопадіння, полягає у вині за перший гріх Адама, у відсутності первозданної праведності,

²⁵ **Буття 3:6-8, 13.** І побачила жінка, що дерево добре на їжу, і принадне для очей, і пожадане дерево, щоб набути знання. І взяла з його плоду, та й з'їла, і разом дала теж чоловікові своєму, і він з'їв. І розкрилися очі в обох них, і пізнали, що нагі вони. І зшили вони фігові листя, і зробили опаски собі. І почули вони голос Господа Бога, що по раю ходив, як повіяв денний холодок. І сховався Адам і його жівід Господа Бога серед дерев раю. Тоді Господь Бог промовив до жінки: Що це ти наробила? А жінка сказала: Змій спокусив мене, і я їла. **Екл. 7:29.** Що праведною вчинив Бог людину, та вигадок усяких шукають вони!...

²⁶ **1 Ів. 3:4.** Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня. Бо гріх то беззаконня.

²⁷ **Буття 3:6** [Див. примітку 25.] Жінка, що дав Ти її, щоб зо мною була, вона подала мені з того дерева, і я їв.

²⁸ **Буття 2:16-17.** І наказав Господь Бог Адамові, кажучи: Із кожного дерева в Раю ти можеш їсти. Але з дерева знання добра й зла не їж від нього, бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш! **Рим. 5:12.** Тому то, як через одного чоловіка ввійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили. **1 Кор. 15:21-22.** Смерть бо через людину, і через Людину воскресення мертвих. Бо так, як в Адамі вмирають усі, так само в Христі всі оживуть.

²⁹ **Рим. 5:12.** Тому то, як через одного чоловіка ввійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили.

у зіпсованості всієї їхньої природи. Цю зіпсованість людської природи зазвичай називають первородним гріхом разом з усіма гріхами, що їх чинять люди³⁰.

З. 19. У чому полягає нещастя того стану, у якому опинилися люди внаслідок гріхопадіння?

В. Внаслідок гріхопадіння всі люди втратили спільність із Богом³¹ і потрапили під Його гнів і прокляття³²; тому люди заслуговують усіх нещасть у цьому житті, самої смерті та вічних мук у пеклі³³.

З. 20. Чи залишив Бог людство гинути в стані гріха та нещастя?

В. Бог, обравши предвічно, винятково зі Своєї любові й милосердя, деяких людей до вічного життя³⁴, уклав з ними Завіт благодаті, щоб визволити їх зі стану гріха й нещастя та привести в стан спасіння за допомогою Відкупителя³⁵.

³⁰ **Рим. 5:12, 19.** Тому то, як через одного чоловіка увійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили. Бо як через непослух одного чоловіка багато-хто стали грішними, так і через послух Одного багато-хто стануть праведними. **Рим. 5:10-20. Еф. 2:1-3.** І вас, що мертві були через ваші провини й гріхи, в яких ви колись проживали за звичаєм віку цього, за волею князя, що панує в повітрі, духа, що працює тепер у неслухняних, між якими й усі ми проживали колись у пожадливостях нашого тіла, як чинили волю тіла й думок, і з природи були дітьми гніву, як і інші. **Як. 1:14-15.** Але кожен спокушується, як надиться й зводиться пожадливістю власною. Пожадливість потому, зачавши, народжує гріх, а зроблений гріх народжує смерть. **Матвія 15:19.** Бо з серця виходять лихі думки, душогубства, перелюби, розпуста, крадіж, неправдиві засвідчення, богозневаги.

³¹ **Буття 3:8, 10, 24.** І почули вони голос Господа Бога, що по раю ходив, як повіяв денний холодок. І сховався Адам і його жівід Господа Бога серед дерев раю. А той відповів: Почув я Твій голос у раю і злякався, бо нагий я, і сховався. І вигнав Господь Бог Адама. А на схід від еденського раю поставив Херувима і меча полум'яного, який обертався навколо, щоб стерегти дорогу до дерева життя.

³² **Еф. 2:2-3.** В яких ви колись проживали за звичаєм віку цього, за волею князя, що панує в повітрі, духа, що працює тепер у неслухняних, між якими й усі ми проживали колись у пожадливостях нашого тіла, як чинили волю тіла й думок, і з природи були дітьми гніву, як і інші. **Гал. 3:10.** А всі ті, хто на діла Закону покладається, вони під прокляттям. Бо написано: Проклятий усякий, хто не триває в усьому, що написано в книзі Закону, щоб чинити оте!

³³ **Плач 3:39.** Чого ж нарікає людина жива? Нехай скаржиться кожен на гріх свій. **Рим. 6:23.** Бо заплата за гріх смерть, а дар Божий вічне життя в Христі Ісусі, Господі нашім! **Матвія 25:41, 46.** Тоді скаже й тим, хто ліворуч: Ідіть ви від Мене, прокляті, у вічний огонь, що дияволові та його посланцям приготований. І ці підуть на вічну муку, а праведники на вічне життя.

³⁴ **Еф. 1:4.** Так як вибрав у Ньому Він нас перше заложення світу, щоб були перед Ним ми святі й непорочні, у любові.

³⁵ **Рим. 3:20-22.** Бо жадне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним, Законом бо гріх пізнається. А тепер, без Закону, правда Божя з'явилась, про яку свідчать Закон і Пророки. А Божя правда через віру в Ісуса Христа в усіх і на всіх, хто вірує, бо різниці немає. **Гал. 3:21-22.** Отож, чи ж Закон проти Божих обітниць? Зовсім ні! Якби бо був даний Закон, щоб він міг оживляти, то праведність справді була б від Закону! Та все зачинило Писання під гріх, щоб віруючим була дана обітниця з віри в Ісуса Христа.

З. 21. Хто є Відкупителем Божих вибранців?

В. Єдиним Відкупителем Божих вибранців є Господь Ісус Христос³⁶, Який, будучи предвічним Сином Божим, став людиною³⁷, а тому був і залишається у віках Богом і людиною, у двох відмінних природах та одній особі навіки³⁸.

З. 22. Як Христос, будучи Сином Божим, став людиною?

В. Христос, Син Божий, став людиною, прийнявши справжнє людське тіло³⁹ й розумну душу⁴⁰; Він був зачатий силою Святого Духа в лоні діви Марії й був народжений від неї⁴¹, але без гріха⁴².

З. 23. Яке служіння виконує Христос як наш Відкупитель?

В. Христос як наш Відкупитель виконує служіння Пророка, Священника й Царя як у Своему приниженні, так і у Своему возвеличенні⁴³.

³⁶ **1 Тим. 2:5-6.** Один бо є Бог, і один Посередник між Богом та людьми, людина Христос Ісус, що дав Самого Себе на викуп за всіх. Таке було свідоцтво часу свого.

³⁷ **Івана 1:14.** І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця. **Гал. 4:4.** Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом.

³⁸ **Рим. 9:5.** Що їхні й отці, і від них же тілом Христос, що Він над усіма Бог, благословенний, навіки, амінь. **Луки 1:35.** І Ангол промовив у відповідь їй: Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через те то й Святе, що народиться, буде Син Божий! **Кол. 2:9.** Бо в Ньому тілесно живе вся повнота Божества. **Євр. 7:24-25.** Але Цей, що навіки лишається, безперестанне Священство Він має. Тому може Він завжди й спасати тих, хто через Нього до Бога приходить, бо Він завжди живий, щоб за них заступитись.

³⁹ **Євр. 2:14, 16.** А що діти стали спільниками тіла та крові, то й Він став учасником їхнім, щоб смертю знищити того, хто має владу смерті, цебто диявола. Бо приймає Він не Анголів, але Авраамове насіння. **Євр. 10:5.** Тому то, входячи в світ, Він говорить: Жертви й приношення Ти не схотів, але тіло Мені приготував.

⁴⁰ **Матвія 26:38.** Тоді промовляє до них: Обгорнена сумом смертельним душа Моя! Залишіться тут, і попильнуйте зо Мною...

⁴¹ **Луки 1:27, 31, 35, 42.** До діви, що заручена з мужем була, на ім'я йому Йосип, із дому Давидового, а ім'я діві Марія. І ось ти в утробі зачнеш, і Сина породиш, і даси Йому ймення Ісус. І Ангол промовив у відповідь їй: Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через те то й Святе, що народиться, буде Син Божий! і Скрикнула голосом гучним, та й прорекла: Благословенна Ти між жонами, і благословенний Плід утроби твоєї! **Гал. 4:4.** [Див. примітку 37 із попереднього запитання.

⁴² **4 2 Євр. 4:15.** Бо ми маємо не такого Первосвященника, що не міг би співчувати слабостям нашим, але випробуваного в усьому, подібно до нас, окрім гріха. **Євр. 7:26.** Отакий бо потрібний нам Первосвященник: святий, незлобивий, невинний, відлучений від грішників, що вищий над небеса.

⁴³ **Дії 3:21-22.** Що Його небо мусить прийняти аж до часу відновлення всього, про що провіщав Бог від віку устами всіх святих пророків Своїх! Бо Мойсей провіщав: Господь Бог вам Пророка підійме від ваших братів, як мене; у всіх Його слухайтеся, про що тільки Він вам говоритиме! **Євр. 12:25.** Глядіть, не відвертайтеся від того, хто промовляє. Бо як не повтікали вони, що зреклися того, хто звіщав на землі, то тим більше ми, якщо зрікаємся Того, Хто з неба звіщає. *Порівн. з 2 Кор. 13:3.* Через те, що шукаєте доказу, що в мені промовляє Христос, Який не безсилий до вас, але сильний у вас. **Євр. 5:5-7.** Так і Христос, не Сам Він прославив Себе, щоб Первосвященником

З. 24. Як Христос виконує служіння Пророка?

В. Христос виконує служіння Пророка, об'являючи нам Своїм Словом і Духом волю Божу для нашого спасіння⁴⁴.

З. 25. Як Христос виконує служіння Священника?

В. Виконуючи служіння Священника, Христос одноразово приніс Себе в жертву, щоб задовольнити божественне правосуддя⁴⁵ і примирити нас із Богом⁴⁶, та вічно заступається за нас⁴⁷.

стати, а Той, що до Нього сказав: Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив. Як і на іншому місці говорить: Ти Священик навіки за чином Мелхиседековим. Він за днів тіла Свого з голосінням великим та слізьми приніс був благання й молитви до Того, хто від смерти Його міг спасти, і був вислуханий за побожність Свою. **Євр. 7:25**. Тому може Він завжди й спасати тих, хто через Нього до Бога приходить, бо Він завжди живий, щоб за них заступитись. **Пс. 2:6**. Я ж помазав Свого Царя на Сіон. **Іс. 9:5-6**. Бо Дитя народилося нам, даний нам Син, і влада на раменах Його, і кликнуть ім'я Йому: Дивний Порадник, Бог сильний, Отець вічності, Князь миру. Без кінця буде множитися панування та мир на троні Давида й у царстві його, щоб поставити міцно його й щоб підперти його правосуддям та правдою відтепер й аж навіки, ревність Господа Саваота це зробить! **Матвія 21:5**. Скажіте Сіонській доньці: Ось до тебе йде Цар твій! Він покірливий, і всів на осла, на осли, під'яремної сина. **Пс. 2:8-11**. Жадай Ти від Мене, і дам Я народи Тобі, як спадщину Твою, володіння ж Твоє аж по кінці землі! Ти їх повбиваєш залізним жезлом, потовчеш їх, як посуд ганчарський... А тепер помудрійте, царі, навчіться ви, судді землі: Служіть Господеві зо страхом, і радійте з тремтінням!

⁴⁴ **Івана 1:18**. Ніхто Бога ніколи не бачив, Однороджений Син, що в лоні Отця, Той Сам виявив був. **1 Петр. 1:10-12**. Про це спасіння розвідували та допитувалися пророки, що звіщали про благодать, призначену вам. Вони досліджували, на котрий чи на який час показував Дух Христов, що в них був, коли Він сповіщав про Христові страждання та славу, що прийдуть по них. Їм відкрито було, що вони не для себе самих, а для вас служили тим, що тепер звіщено вам через благовісників Духом Святим, із неба посланим, на що бажають дивитися Анголи. **Івана 15:15**. Я вже більше не буду рабами вас звати, бо не відає раб, що пан його чинить. А вас назвав друзями Я, бо Я вам об'явив усе те, що почув від Мого Отця. **Івана 20:31**. Це ж написано, щоб ви вірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в Ім'я Його!

⁴⁵ **Євр. 9:14, 28**. Скільки ж більш кров Христа, що Себе непорочного Богу приніс Святим Духом, очистить наше сумління від мертвих учинків, щоб служити нам Богові Живому! Так і Христос один раз був у жертву принесений, щоб понести гріхи багатьох, і не в справі гріха другий раз з'явитися тим, хто чекає Його на спасіння.

⁴⁶ **Євр. 2:17**. Тому мусів бути Він у всьому подібний братам, щоб стати милостивим та вірним.

⁴⁷ **Євр. 7:24-25**. Але Цей, що навіки лишається, безперестанне Священство Він має. Тому може Він завжди й спасати тих, хто через Нього до Бога приходить, бо Він завжди живий, щоб за них заступитись.

З. 26. Як Христос виконує служіння Царя?

В. Виконуючи служіння Царя, Христос підкорює нас Собі⁴⁸, пануючи над нами⁴⁹ й захищаючи нас⁵⁰, а також приборкує й перемагає усіх Своїх і наших ворогів⁵¹.

З. 27. У чому полягало приниження Христа?

В. Приниження полягало в тому, що Він був народжений, жив у низькому становищі⁵², під Законом⁵³, зазнавав нещастя цього життя⁵⁴ та гніву Божого⁵⁵, прийняв болісну й ганебну смерть на хресті, яка була прокляттям Божим⁵⁶, був похований⁵⁷ і певний час перебував під владою смерті⁵⁸.

⁴⁸ **Дії 15:14-16.** Симон ось розповів, як зглянувся Бог від початку, щоб вибрати люд із поганів для Ймення Свого. І пророчі слова з цим погоджуються, як написано: Потому вернуса, і відбудую Давидову скинію занепалу, і відбудую руїни її, і наново поставлю її.

⁴⁹ **Іс. 33:22.** Бо Господь наш суддя, Господь законодавець для нас, Господь то наш цар, і Він нас спасе!

⁵⁰ **Іс. 32:1-2.** Тож за праведністю царюватиме цар, а князі володітимуть за правосуддям. І станеться кожен, як захист від вітру, і немов та заслона від зливи, як потоки води на пустині, як тінь скелі тяжкої на спраглий землі...

⁵¹ **1 Кор. 15:25.** Бо належить Йому царювати, аж доки Він не покладе всіх Своїх ворогів під ногами Своїми! **Пс. 109 по тексту.**

⁵² **Луки 2:7.** І породила вона свого Первенця Сина, і Його сповила, і до ясел поклала Його, бо в заїзді місця не стало для них...

⁵³ **Гал. 4:4.** Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом.

⁵⁴ **Євр. 12:2-3.** Дивлячись на Ісуса, на Начальника й Виконавця віри, що замість радости, яка була перед Ним, перетерпів хреста, не звертавши уваги на сором, і сів по правиці престолу Божого. Тож подумайте про Того, хто перетерпів такий перекир проти Себе від грішних, щоб ви не знемоглись, і не впали на душах своїх. **Іс. 53:2-3.** Бо Він виріс перед Ним, мов галузка, і мов корінь з сухої землі, не мав Він принади й не мав пишноти; і ми Його бачили, та краси не було, щоб Його пожадати! Він погорджений був, Його люди покинули, страдник, знайомий з хоборами, і від Якого обличчя ховали, погорджений, і ми не цінували Його...

⁵⁵ **Луки 22:44.** А як був у смертельній тривозі, ще пильніш Він молився. І піт Його став, немов каплі крові, що спливали на землю... **Матвія 27:46.** А коло години дев'ятої скрикнув Ісус гучним голосом, кажучи: Елі, Елі, лама савахтані? цебто: Боже Мій, Боже Мій, нащо Мене Ти покинув?...

⁵⁶ **Фил. 2:7-8.** Але Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини; і подобою ставши, як людина, Він упокорив Себе, будучи слухняний аж до смерті, і то смерті хресної...

⁵⁷ **1 Кор. 15:3-4.** Бо я передав вам найперш, що й прийняв, що Христос був умер ради наших гріхів за Писанням, і що Він був похований, і що третього дня Він воскрес за Писанням.

⁵⁸ **Дії 2:24-27, 31.** Та Бог воскресив Його, пута смерті усунувши, вона бо тримати Його не могла. Бо каже про Нього Давид: Мав я Господа завсіди перед очима своїми, бо Він по правиці моїй, щоб я не захитався. Тому серце моє звеселилось, і зрадів мій язик, і тіло моє відпочине в надії. Бо не позоставиш Ти в аду моєї душі, і не даси Ти Своему Святому побачити тління! У передбаченні він говорив про Христове воскресення, що не буде zostавлений в аду, ані тіло Його не зазнає зотління.

З. 28. У чому полягає возвеличення Христа?

В. Возвеличення Христа полягає в тому, що Він на третій день воскрес із мертвих⁵⁹, вознісся на небеса⁶⁰, сидить праворуч Бога Отця⁶¹ та приїде останнього дня судити світ⁶².

З. 29. Як ми стаємо співучасниками відкуплення, здобутого Христом?

В. Ми стаємо співучасниками відкуплення, здобутого Христом, завдяки тому, що Його Святий Дух застосовує його до нас^{63,64}.

З. 30. Як Дух застосовує до нас відкуплення, здобуте Христом?

В. Дух застосовує до нас відкуплення, здобуте Христом, породжуючи в нас віру⁶⁵, і в такий спосіб єднає нас із Христом у нашому дієвому покликанні⁶⁶.

З. 31. Що таке дієве покликання?

В. Дієве покликання – це дія Божого Духа⁶⁷, за допомогою якої Він, даючи нам усвідомлення в наших гріхах та ницості⁶⁸, просвітлюючи наш розум у знанні

⁵⁹ **1 Кор. 15:4.** І що Він був похований, і що третього дня Він воскрес за Писанням.

⁶⁰ **Марка 16:19.** Господь же Ісус, по розмові із ними, вознісся на небо, і сів по Божій правиці.

⁶¹ **Еф. 1:20.** Яку виявив Він у Христі, воскресивши із мертвих Його, і посадивши на небі праворуч Себе.

⁶² **Дії 1:11.** Та й сказали: Галілейські мужі, чого стоїте й задивляєтесь на небо? Той Ісус, що вознісся на небо від вас, прийде так, як бачили ви, як ішов Він на небо!
Дії 17:31. Бо Він визначив день, коли хоче судити поправді весь світ через Мужа, що Його наперед Він поставив, і Він подав доказа всім, із мертвих Його воскресивши.

⁶³ **Івана 1:11-12.** До свого Воно прибуло, та свої відцурались Його. А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його.

⁶⁴ **Тит. 3:5-6.** Він нас спас не з діл праведности, що ми їх учинили були, а з Своєї милости через купіль відродження й оновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, Спасителя нашого.

⁶⁵ **Еф. 1:13-14.** У Ньому й ви, як почули були слово істини, Євангелію спасіння свого, та в Нього й увірували, запечатані стали Святим Духом обітниці, Який є завдаток нашого спадку, на викуп здобутого, на хвалу Його слави!
Івана 6:37, 39. Усе прийде до Мене, що Отець дає Мені, а того, хто до Мене приходить, Я не вижену геть. Оце ж воля Того, Хто послав Мене, щоб з усього, що дав Мені Він, Я нічого не стратив, але воскресив те останнього дня.
Еф. 2:8. Бо спасені ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий.

⁶⁶ **Еф. 3:17-18.** Щоб Христос через віру замешкав у ваших серцях, щоб ви, закорінені й основані в любові. І т. д. **1 Кор. 1:9.** Вірний Бог, що ви через Нього покликані до спільноти Сина Його Ісуса Христа, Господа нашого.

⁶⁷ **2 Тим. 1:9.** Що нас спас і покликав святим покликом, не за наші діла, але з волі Своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів. **2 Сол. 2:13-14.** А ми завжди повинні дякувати Богові за вас, улюблені Господом браття, що Бог вибрав вас спочатку на спасіння освяченням Духа та вірою в правду, до чого покликав Він вас через нашу Євангелію, щоб отримати славу Господа нашого Ісуса Христа.

⁶⁸ **Дії 2:37.** Як почули ж оце, вони серцем розжалобились, та й сказали Петрові та іншим апостолам: Що ж ми маємо робити, мужі-браття?

Христа⁶⁹ й оновлюючи нашу волю⁷⁰, переконує нас і дає нам змогу прийняти Ісуса Христа безкоштовно, запропонованого нам у Євангелії⁷¹.

З. 32 Співучасниками яких благ у цьому житті стають дієво покликані люди?

В. Дієво покликані люди в цьому житті стають співучасниками таких благ: виправдання⁷², усиновлення⁷³, освячення та деяких інших благ, які в цьому житті впливають з них або супроводжують їх⁷⁴.

З. 33. Що таке виправдання?

В. Виправдання – це дія безкоштовної Божої благодаті, яка полягає в тому, що Він прощає всі наші гріхи⁷⁵, приймає й вважає нас праведними у Своїх очах⁷⁶ виключно завдяки праведності Христа, яка зараховується нам Богом⁷⁷ і приймається лише вірою⁷⁸.

⁶⁹ **Дії 26:18.** Відкрити їм очі, щоб вони навернулись від темряви в світло та від сатаниної влади до Бога, щоб вірою в Мене отримати їм дарування гріхів і долю з освяченими.

⁷⁰ **Єз. 36:26-27.** І дам вам нове серце, і нового духа дам у ваше нутро, і викину камінне серце з вашого тіла, і дам вам серце із плоті. І духа Свого дам Я до вашого нутра, і зроблю Я те, що уставами Моїми будете ходити, а постанови Мої будете стерегти та виконувати.

⁷¹ **Івана 6:44-45.** Ніхто бо не може до Мене прийти, як Отець, що послав Мене, не притягне його, і того воскресну Я останнього дня. У Пророків написано: І всі будуть від Бога навчені. Кожен, хто від Бога почув і навчився, приходить до Мене. **Фил. 2:13.** Бо то Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею Своєю.

⁷² **Рим. 8:30.** А кого Він призначив, тих і покликав, а кого покликав, тих і виправдав, а кого виправдав, тих і прославив.

⁷³ **Еф. 1:5.** Призначивши наперед, щоб нас усиновити для Себе Ісусом Христом, за впоодобанням волі Своєї.

⁷⁴ **1 Кор. 1:26, 30.** Дивіться бо, браття, на ваших покликаних, що небагато-хто мудрі за тілом, небагато-хто сильні, небагато-хто шляхетні. А з Нього ви в Христі Ісусі, що став нам мудрістю від Бога, праведністю ж, і освяченням, і відкупленням.

⁷⁵ **Рим. 3:24-25.** Але дарма виправдуються Його благодаттю, через відкуплення, що в Ісусі Христі, що Його Бог дав у жертву примирення в крові Його через віру, щоб виявити Свою правду через відпущення давніше вчинених гріхів. **Рим. 4:6-8.** Як і Давид називає блаженною людину, якій рахує Бог праведність без діл: Блаженні, кому прощені беззаконня, і кому прикриті гріхи. Блаженна людина, якій Господь не порахує гріха!

⁷⁶ **2 Кор. 5:19, 21.** Бо Бог у Христі примирив світ із Собою Самим, не зважаючи на їхні провини, і поклав у нас слово примирення. Бо Того, Хто не відав гріха, Він учинив за нас гріхом, щоб стали ми Божою правдою в Нім!

⁷⁷ **Рим. 5:17-19.** Бо коли за переступ одного смерть панувала через одного, то тим більше ті, хто приймає рясноту благодаті й дар праведности, запанують у житті через одного Ісуса Христа. Ось тому, як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного прийшло виправдання для життя на всіх людей. Бо як через непослух одного чоловіка багато-хто стали грішними, так і через послух Одного багато-хто стануть праведними.

⁷⁸ **Гал. 2:16.** А коли ми дізнались, що людина не може бути виправдана ділами Закону, але тільки вірою в Христа Ісуса, то ми ввірували в Христа Ісуса, щоб нам виправдатися вірою в Христа, а не ділами Закону. Бо жадна людина ділами Закону

З. 34. Що таке усиновлення?

В. Усиновлення – це дія безкоштовної Божої благодаті⁷⁹, яка полягає в тому, що нас зараховують до числа Божих дітей і ми отримуємо право користуватися всіма відповідними привілеями⁸⁰.

З. 35. Що таке освячення?

В. Освячення – це праця безкоштовної Божої благодаті⁸¹, завдяки якій ми цілісно оновлюємося за образом і подобою Божою⁸² й можемо дедалі більше вмирати для гріха й жити для праведності⁸³.

З. 36 Якими є інші блага, які в цьому житті впливають з виправдання, усиновлення та освячення або супроводжують їх?

В. Іншими благами, які в цьому житті впливають з виправдання, усиновлення та освячення або супроводжують їх, є впевненість у Божій любові, мир у душі⁸⁴, радість у Святому Дусі⁸⁵, зростання у благодаті⁸⁶ та в стійкості в цьому до кінця⁸⁷.

не буде виправдана! **Фил. 3:9.** Щоб знайтися в Нім не з власною праведністю, яка від Закону, але з тією, що з віри в Христа, праведністю від Бога за вірою.

⁷⁹ **1 Ів. 3:1.** Подивіться, яку любов дав нам Отець, щоб ми були дітьми Божими, і ними ми є. Світ нас не знає тому, що Його не пізнав.

⁸⁰ **Івана 1:12.** А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його. **Рим. 8:17.** А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові, коли тільки разом із Ним ми терпимо, щоб разом із Ним і прославитись.

⁸¹ **2 Сол. 2:13.** Бог вибрав вас спочатку на спасіння освяченням Духа та вірою в правду.

⁸² **Еф. 4:23-24.** Та відновлятися духом вашого розуму, і зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди.

⁸³ **Рим. 6:4, 6.** Отож, ми поховані з Ним хрищенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в оновленні життя. Знаючи те, що наш давній чоловік розп'ятий із Ним, щоб знищилось тіло гріховне, щоб не бути нам більше рабами гріха. **Рим. 8:1.** Тож немає тепер жадного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі не за тілом, а за духом.

⁸⁴ **Рим. 5:1-2, 5.** Отож, виправдавшись вірою, майте мир із Богом через Господа нашого Ісуса Христа, через Якого ми вірою одержали доступ до тієї благодаті, що в ній стоїмо, і хвалимось надією слави Божої. А надія не засоромить, бо любов Божа вилилася в наші серця Святим Духом, даним нам.

⁸⁵ **Рим. 14:17.** Бо Царство Боже не пожива й питво, але праведність, і мир, і радість у Дусі Святім.

⁸⁶ **Пр. 4:18.** А путь праведних ніби те світло ясне, що світить все більше та більш аж до повного дня!

⁸⁷ **1 Ів. 5:13.** Оце написав я до вас, що віруєте в Ім'я Божого Сина, щоб ви знали, що ви віруючи в Ім'я Божого Сина, маєте вічне життя. **1 Петр. 1:5.** Що ви бережені силою Божою через віру на спасіння, яке готове з'явитися останнього часу.

З. 37 Які блага отримують від Христа віруючі після смерті?

В. Душі віруючих у своїй смерті стають досконалими у святості⁸⁸ й відразу переходять у славу⁸⁹; а їхні тіла, все ще з'єднані з Христом⁹⁰, спочивають у могилах⁹¹ до воскресіння⁹².

З. 38 Які блага віруючі отримують від Христа у воскресінні?

В. У воскресінні віруючі, будучи воскресеними в славі⁹³, будуть явно визнані й виправдані в день суду⁹⁴ й отримають досконале благословення в усій повноті насолоди Бога⁹⁵ на віки вічні⁹⁶.

З. 39 Що Бог вимагає від людини?

В. Бог вимагає, щоб людина виявляла послух Його об'явлених волі⁹⁷.

⁸⁸ **Євр. 12:23.** І до Церкви первороджених, на небі написаних, і до Судді всіх до Бога, і до духів удосконалених праведників.

⁸⁹ **2 Кор. 5:1, 6, 8.** Знаємо бо, коли земний мешкальний намет наш зруйнується, то маємо будівлю від Бога на небі, дім нерукотворний та вічний. Отож, будучи відважні постійно, та знаючи, що, маючи дім у тілі, ми не перебуваємо в домі Господньому. Ми ж відважні, і бажаємо краще покинути дім тіла й мати дім у Господа. **Фил. 1:23.** Тягнуть мене одне й друге, хоч я маю бажання померти та бути з Христом, бо це значно ліпше. **Луки 23:43.** І промовив до нього Ісус: Поправді кажу тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю!

⁹⁰ **1 Сол. 4:14.** Коли бо ми віруємо, що Ісус був умер і воскрес, так і покійних через Ісуса приведе Бог із Ним.

⁹¹ **Іс. 57:2.** Він відходить із миром; на ложах своїх спочивають, хто ходить прямою дорогою.

⁹² **Йов. 19:26-27.** Цю шкіру мою, яка розпадається, і з тіла свого я Бога побачу, сам я побачу Його, й мої очі побачать, а не очі чужі... Тануть нирки мої в моїм нутрі!...

⁹³ **1 Кор. 15:43.** Сіється в неславу, у славі встає, сіється в немочі, у силі встає.

⁹⁴ **Матвія 25:23.** Казав йому пан його: Гаразд, рабе добрий і вірний! Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, увійди до радощів пана свого! **Матвія 10:32.** Отже, кожного, хто Мене визнає перед людьми, того перед Небесним Отцем Моїм визнаю й Я.

⁹⁵ **1 Ів. 3:2.** Улюблені, ми тепер Божі діти, але ще не виявилось, що ми будемо. Та знаємо, що, коли з'явиться, то будемо подібні до Нього, бо будемо бачити Його, як Він є. **1 Кор. 13:12.** Отож, тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім обличчям в обличчя; тепер розумію частинно, а потім пізнаю, як і пізнаний я.

⁹⁶ **1 Сол. 4:17-18.** Потім ми, що живемо й zostались, будемо схоплені разом із ними на хмарах на зустріч Господню на повітрі, і так завжди будемо з Господом. Отож, потішайте один одного цими словами!

⁹⁷ **Мих. 6:8.** Було тобі виявлено, о людино, що добре, і чого пожадає від тебе Господь, нічого, а тільки чинити правосуддя, і милосердя любити, і з твоїм Богом ходити сумирно. **1 Сам. 15:22.** І сказав Самуїл: Чи жадання Господа цілопалень та жертв таке, як послух Господньому голосу? Таж послух ліпший від жертви, покірливість краща від баранячого лою!

З. 40. Що Бог спершу об'явив людям як правило послуху?

В. Правилom послуху, що його Бог спершу об'явив Адамові, був моральний Закон⁹⁸.

З. 41. Де моральний Закон представлений в узагальненому вигляді?

В. Моральний Закон в узагальненому вигляді представлений у Десяти Заповідях⁹⁹.

З. 42. До чого зводяться Десять Заповідей?

В. Десять Заповідей зводяться до того, щоб любити Господа Бога свого всім серцем своїм і всією душею своєю, всією силою своєю і всім своїм розумом, а також любити ближнього, як самого себе¹⁰⁰.

З. 43 Якою є передмова до Десяти Заповідей?

В. Передмовою до Десяти Заповідей є слова: *«Я – Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства.»*¹⁰¹

З. 44 Чого нас вчить передмова до Десяти Заповідей?

В. Передмова до Десяти Заповідей вчить нас, що оскільки Бог – це наш Господь, і наш Бог, і Відкупитель, то ми зобов'язані виконувати всі Його заповіді¹⁰².

З. 45 Якою є перша заповідь?

В. Перша заповідь є такою: *«Хай не буде тобі інших богів передо Мною»*¹⁰³.

⁹⁸ **Рим. 2:14-15.** Бо коли погани, що не мають Закону, з природи чинять законне, вони, не мавши Закону, самі собі Закон, що виявляють діло Закону, написане в серцях своїх, як свідчить їм сумління та їхні думки, що то осуджують, то виправдують одна одну. **Рим. 10:5.** Мойсей бо пише про праведність, що від Закону, що людина, яка його виконує, буде ним жити.

⁹⁹ **Повт. Зак. 10:4.** І Він написав на тих таблицях, як перше письмо, Десять Заповідей, що Господь говорив був до вас на горі з середини огню в день зборів. І Господь дав їх мені. **Матвія 19:17.** Він же йому відказав: Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, крім Бога Самого. Коли ж хочеш ввійти до життя, то виконай заповіді.

¹⁰⁰ **Матвія 22:37-40.** Він же промовив йому: Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою. Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: Люби свого ближнього, як самого себе. На двох оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять.

¹⁰¹ **Вихід 20:2.**

¹⁰² **Луки 1:74-75.** Щоб ми, визволившись із руки ворогів, служили безстрашно Йому у святості й праведності перед Ним по всі дні життя нашого. **1 Петр. 1:15-19.** Але за Святим, що покликав вас, будьте й самі святі в усім вашім поведженні, бо написано: Будьте святі, Я бо святий! І коли ви Отцем звете Того, Хто кожного, не зважаючи на особу, судить за вчинок, то в страху провадьте час вашого тимчасового замешкання. І знайте, що не тлінним сріблом або золотом відкуплені ви були від марного вашого життя, що передане вам від батьків, але дорогоцінною кров'ю Христа, як непорочного й чистого Ягняти.

¹⁰³ **Вихід 20:3.**

З. 46 Чого вимагає від нас перша заповідь?

В. Перша заповідь вимагає від нас знати Бога, усвідомлювати, що Він – єдиний істинний Бог, визнавати Його своїм Богом¹⁰⁴ та належним чином поклонятися Йому й прославляти Його¹⁰⁵.

З. 47 Що забороняється в першій заповіді?

В. У першій заповіді забороняється заперечувати¹⁰⁶ або не поклонятися й не прославляти істинного Бога, як Бога¹⁰⁷, й Бога нашого¹⁰⁸ та віддавати комусь іншому поклоніння й прославлення, які належать Йому й лише Йому¹⁰⁹.

З. 48 Чого особливо вчать нас слова першої заповіді «передо Мною»?

В. Ці слова першої заповіді вчать нас, що Бог, Який Бачить усе, особливо помічає гріх, коли ми маємо інших богів¹¹⁰.

З. 49 Якою є друга заповідь?

В. Друга заповідь є такою: *«Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я – Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що*

¹⁰⁴ **1 Хр. 28:9.** А тепер, сину мій Соломоне, знай Бога, Отця твого, і служи Йому всім серцем та всією душею, бо Господь вивідує всі серця та знає всякий витвір думок. Якщо будеш шукати Його, то ти знайдеш Його, а якщо залишиш Його, Він залишить тебе назавжди. **Повт. Зак. 26:17.** Ти сьогодні засвідчив Господеві, що Він буде тобі Богом, і що ти будеш ходити дорогами Його, і що будеш виконувати постанови Його, і заповіді Його, і закони Його, і що будеш слухатися голосу Його.

¹⁰⁵ **Матвія 4:10.** Тоді каже до нього Ісус: Відійди, сатано! Бож написано: Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому! **Пс. 28:2.** Дайте Господу славу Імення Його, у препишній святині впадять перед Господом!

¹⁰⁶ **Пс. 13:1.** Безумний говорить у серці своїм: Нема Бога! Зіпсулись вони, і обридливий чинять учинок, нема добродієця!...

¹⁰⁷ **Рим. 1:21.** Бо, пізнавши Бога, не прославляли Його, як Бога, і не дякували, але знікчемніли своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце.

¹⁰⁸ **Пс. 80:11-12.** Я Господь, Бог твій, що з краю єгипетського тебе вивів, відчини свої уста і Я їх наповню! Але Мій народ не послухався був Мого голосу, не згодився зо Мною Ізраїль

¹⁰⁹ **Рим. 1:25-26.** Вони Божу правду замінили на неправду, і честь віддавали, і служили створінню більш, як Творцеві, що благословенний навіки, амінь. Через це Бог їх видав на пожадливість ганебну, бо їхні жінки замінили природне єднання на протиприродне.

¹¹⁰ **Єз. 8:5-6.** І сказав Він до мене: Сину людський, зведи очі свої в напрямі на північ! І звів я очі свої в напрямі на північ, аж ось з півночі, від брами жертівника, був той ідол заздрости при вході. І сказав Він до мене: Сину людський, чи ти бачиш, що вони роблять! Це великі гидоти, що Ізраїлів дім робить тут, щоб віддалитися від Моєї святині! Та ти знову побачиш іще більші гидоти. **Пс. 43:21-22.** Чи й тоді ми забули Ім'я Бога нашого, і руки свої простягнули до Бога чужого? Таж про те Бог довідається, бо Він знає таємності серця

чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей»¹¹¹.

З. 50 Чого вимагає від нас друга заповідь?

В. Друга заповідь вимагає від нас приймати, дотримуватись і зберігати в чистоті та недоторканності все релігійне поклоніння Богові та всі повеління Божі, дані нам у Його Слові¹¹².

З. 51 Що забороняє друга заповідь?

В. Друга заповідь забороняє поклонятися Богові у вигляді будь-яких образів¹¹³ або в інший спосіб, не встановлений у Його Слові¹¹⁴.

З. 52 Які є обґрунтування до другої заповіді?

В. До другої заповіді є такі обґрунтування: суверенітет Бога над нами¹¹⁵, Його право власності на нас¹¹⁶ та Його ревне ставлення до поклоніння Йому¹¹⁷.

¹¹¹ **Вихід 20:4-6.**

¹¹² **Повт. Зак. 32:46.** То сказав він до них: Приложіть свої серця до всіх тих слів, які я сьогодні чинив свідками проти вас, що ви накажете їх своїм синам, щоб додержували виконувати всі слова цього Закону. **Матвія 28:20.** Навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь. **Дії 2:42.** І вони перебували в науці апостольській, та в спільноті братерській, і в ламанні хліба, та в молитвах.

¹¹³ **4 7 Повт. Зак. 4:15-19.** І будете ви сильно стерегти свої душі, бо не бачили ви того дня жодної постаті, коли говорив Господь до вас на Хориві з середини огню, щоб ви не зіпсулися, і не зробили собі ідола на подобу якогось боввана, зображення самця чи самиці, зображення всякої худобини, що на землі, зображення всякого крилатого птаха, що літає під небом, зображення всякого плазуючого по землі, зображення всякої риби, що в воді під землею, і щоб ти, звівши очі свої до неба, і побачивши сонце, і місяць, і зорі, усе військо небесне, щоб не був ти зведений і не вклонявся їм, і не служив їм; бо Господь, Бог твій, приділив їх усім народам під усім небом. **Вихід 32:5, 8.** І побачив це Аарон, і збудував жертівника перед ним. І кликнув Аарон та й сказав: Завтра свято для Господа! Зійшли вони скоро з дороги, що наказав був Я їм, зробили собі лите теля, і поклонились йому, і склали йому жертви, та й сказали: Оце твої боги, Ізраїлю, що вивели тебе з єгипетського краю!

¹¹⁴ **Повт. зак. 12:31.** Не зробиш так Господеві, Богу своєму; бо всяку гидоту, яку Господь зненавидів, робили вони богам своїм, бо навіть синів своїх та дочок своїх вони палять в огні для богів своїх.

¹¹⁵ **Пс. 94:2-3, 6.** Хвалою обличчя Його випереджуймо, співаймо для Нього пісні, бо Господь Бог великий, і великий Він Цар над богами всіма. Прийдіть, поклонімося, і припадім, на коліна впадім перед Господом, що нас учинив!

¹¹⁶ **Пс. 44:12.** А Цар буде жадати твоєї краси, бо Він твій Господь, а ти до землі Йому кланяйся.

¹¹⁷ **Вихід 34:13-14.** Бо ви їхні жертівники поруйнуєте, а їхні камінні стовпи для богів поторощите, а їхні дерева святі повирубуете. Бо не будеш ти кланятись богові іншому, бо Господь Заздрісний ім'я Його, Бог заздрісний Він!

З. 53 Якою є третя заповідь?

В. Третя заповідь є такою: *«Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призиватиме Його Імення надаремно»*.¹¹⁸

З. 54 Чого вимагає від нас третя заповідь?

В. Третя заповідь вимагає, щоб Імена Божі¹¹⁹, Його звання¹²⁰, властивості¹²¹, настанови¹²², Слово¹²³ та Його діла¹²⁴ ми використовували свято і з благоговінням.

З. 55 Що забороняється згідно з третьою заповіддю?

В. Третя заповідь забороняє неналежно використовувати та зловживати всім, за допомогою чого Бог об'являє Себе¹²⁵.

З. 56 Яке є обґрунтування до третьої заповіді?

В. До третьої заповіді є таке обґрунтування: хоча багато порушників цієї заповіді можуть уникнути суду й покарання людського, Господь, Бог наш, не дозволить їм уникнути Свого праведного суду¹²⁶.

¹¹⁸ **Вихід 20:7.**

¹¹⁹ **Матвія 6:9.** Ви ж моліться отак: Отче наш, що еси на небесах! Нехай святиться Ім'я Твоє. **Повт. Зак. 28:58.** Якщо ти не будеш додержувати, щоб виконувати всі слова цього Закону, написані в цій книзі, щоб боятися того славного й страшного Імення Господа, Бога твого.

¹²⁰ **Пс. 67:5.** Співайте Богові, виспівуйте Іменню Його, рівняйте дорогу Тому, Хто їде на хмарах, Господь Йому Імення, та перед Ним веселіться!

¹²¹ **Об. 15:3-4.** І співали вони пісню Мойсея, раба Божого, і пісню Агнця, говорячи: Великі та дивні діла Твої, о Господи, Боже Вседержителю! Справедливі й правдиві дороги Твої, о Царю святих! Хто Тебе, Господи, не побоїться, та Імення Твого не прославить? Бо один Ти святий, бо народи всі прийдуть та вклоняться перед Тобою, бо з'явилися суди Твої!

¹²² **Мал. 1:11, 14.** Бо від сходу сонця й аж по захід його звеличиться Імення Моє між народами, і кадяться в кожному місці для Імення Мого дар чистий, бо звеличиться Імення Моє між народами, каже Господь Саваот. І проклятий обманець, що в стаді його є самець, а він обіцяє та в жертву дає Господеві зіпсуте, а Я Цар великий, говорить Господь, і серед народів грізне Моє Імення!

¹²³ **Пс. 137:1-2.** Прославляю Тебе цілим серцем своїм, перед богами співаю Тобі! Вклоняюсь до храму святого Твого, і славлю Імення Твоє за Твоє милосердя й за правду Твою, бо звеличив Ти був над усе Своє Імення та слово Своє!

¹²⁴ **Йов. 36:24.** Пам'ятай, щоб звеличувати Його вчинок, про якого виспівують люди.

¹²⁵ **Мал. 1:6-7, 12.** Шанує син батька, а раб свого пана; та якщо Я вам батько, де пошана Моя? А якщо Я вам пан, де страх передо Мною? говорить Господь Саваот вам, священики, що погорджуєте Моїм Іменням та й кажете: Чим ми погордили Іменням Твоїм? 7 На жертівник Мій ви приносите хліб занечиснений і кажете: Чим Тебе ми зневажили? Тим, що кажете ви: Трапеза Господня вона погорджена! **Мал. 2:2.** Якщо ви не послухаєтесь, і не покладете на серце собі, щоб Іменню Моєму давати хвалу, говорить Господь Саваот, то пошлю Я прокляття на вас, і прокляну благословення ваші, і вже проклинаю, бо ви не берете до серця цього! **Мал. 3:14.** Ви кажете: Марність служити для Бога! І що за користь, що ми стережемо Його службу, та ходимо в жалобі перед лицем Господа Саваота?

¹²⁶ **1 Сам. 2:12, 17, 22, 29.** А сини Ілія були люди негідні, вони не знали Господа. І був гріх тих юнаків дуже великий перед Господнім лицем, бо ті люди безчестили Господню

З. 57 Якою є четверта заповідь?

В. Четверта заповідь є такою: *«Пам'ятай день суботній, щоб святити його! Шість день працєю і роби всю працю свою, а день сьомий – субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твій, та дочка твоя, раб твій та невільниця твоя, і худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх. Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив, тому поблагословив Господь день суботній і освятив його»*¹²⁷.

З. 58 Чого вимагає від нас четверта заповідь?

В. Четверта заповідь вимагає від нас святити Бога, тобто присвячувати Богові визначений час, як Він указав у Своему Слові, а саме – один повний день із семи днів тижня, який має бути святою суботою для Нього¹²⁸.

З. 59 Який із семи днів Бог визначив бути щотижневою суботою?

В. Від створення світу до воскресіння Христа Бог призначив щотижневою суботою сьомий день тижня, а з моменту воскресіння Христа ним став і буде надалі до кінця віків перший день тижня* – християнська субота¹²⁹.

** Історично сьомим днем тижня була субота, а першим – неділя (Буття 2:3).*

жертву. А Ілій був дуже старий. І почув він усе, що сини його роблять усьому Ізраїлеві, і що вони злягаються з жінками, які відбувають службу при вході скинії заповіту. Чого ж ви берете під ноги Мою жертву та Мою жертву хлібну, що Я заповів для скинії? І ти вшанував синів своїх більш, як Мене, щоб ви потовстіли від найкращих частин усякого Ізраїлевого дару перед лицем Моїм. **1 Сам. 3:13.** І розповім йому, що Я суджу дім його навіки за гріх, про який він знав, що сини його богозневажають, та не спиняв їх. **Повт. Зак. 28:58-59.** Якщо ти не будеш додержувати, щоб виконувати всі слова цього Закону, написані в цій книзі, щоб боятися того славного й страшного Ймення Господа, Бога твого, то Господь наведе надзвичайні порази на тебе, та порази на насіння твоє, порази великі та певні, і хвороби злі та постійні.

¹²⁷ **Вихід 20:8-11.**

¹²⁸ **Повт. Зак. 5:12-14.** Пильнуй дня суботнього, щоб святити його, як наказав тобі Господь, Бог твій. Шість день працєю, і роби всю працю свою, а день сьомий субота для Господа, Бога твого; не роби жодної праці ти й син твій та дочка твоя, і раб твій та невільниця твоя, і віл твій, і осел твій, і всяка худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх, щоб відпочив раб твій і невільниця твоя, як і ти.

¹²⁹ **Буття 2:2-3.** І скінчив Бог дня сьомого працю Свою, яку Він чинив. І Він відпочив у дні сьомім від усієї праці Своєї, яку був чинив. І поблагословив Бог день сьомий, і його освятив, бо в нім відпочив Він від усієї праці Своєї, яку, чинячи, Бог був створив. **1 Кор. 16:1-2.** А щодо складок на святих, то й ви робіть так, як я постановив для Церков галатійських. А першого дня в тижні нехай кожен із вас відкладає собі та збирає, згідно з тим, як ведеться йому, щоб складок не робити тоді, аж коли я прийду. **Дії 20:7.** А дня першого в тижні, як учні зібралися на ламання хліба, Павло мав промову до них, бо вранці збирався відбутися, і затягнув своє слово до півночі.

З. 60 Як треба святкувати суботу?

В. Суботу, або День Господній, треба святкувати, проводячи у святому відпочинку весь день¹³⁰ навіть від тих занять і розваг, що є дозволеними в інших днях¹³¹; проживаючи весь день у служінні Богові – у зібраннях та на самоті¹³², відволікаючись лише для виконання невідкладних справ і діл милосердя¹³³.

З. 61 Що забороняє четверта заповідь?

В. Четверта заповідь забороняє будь-яке ухиляння від встановлених обов'язків¹³⁴, виконання їх безтурботно, недбало й марно та втому від них¹³⁵; опоганю-

¹³⁰ **Вихід 20:8, 10.** Пам'ятай день суботній, щоб святити його! А день сьомий субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твій, та дочка твоя, раб твій та невольниця твоя, і худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх. **Вихід 16:25-28.** І сказав Мойсей: їжте його сьогодні, бо сьогодні субота для Господа. Сьогодні не знайдете його на полі. Шість день будете збирати його, а дня сьомого субота: не буде в ній того. І сталося сьомого дня, повиходили були з народу збирати, та не знайшли. І сказав Господь до Мойсея: Аж доки ви будете відмовлятися виконувати заповіді Мої та закони Мої?

¹³¹ **Неем. 13:15-19, 21-22.** Тими днями бачив я в Юдеї таких, що топтали в суботу чавила, і носили снопи, і нав'ючували на ослив вино, виноград, і фігі, і всілякий тягар, і везли до Єрусалиму суботнього дня. І я при свідках остеріг їх того дня, коли вони продавали живність. А тирані мешкали в ньому, і постачали рибу й усе на продаж, і продавали в суботу Юдиним синам та в Єрусалимі. І докоряв я Юдиним шляхетним та й сказав їм: Що це за річ, яку ви робите, і безчестите суботній день? Чи ж не так робили ваші батьки, а наш Бог спровадив усе це зло на нас та на це місто? А ви побільшуєте жар гніву на Ізраїля зневажанням суботи. І бувало, як падала вечерева тінь на єрусалимські брами перед суботою, то я наказував, і були замикувані брами. І звелів я, щоб не відчиняли їх, а тільки аж по суботі. А біля брам я поставив слуг своїх, щоб тягар не входив суботнього дня! І остеріг я їх при свідках та й сказав їм: Чого ви ночуєте навпроти муру? Якщо ви повторите це, я простягну руку на вас! Від того часу вони не приходили в суботу. І сказав я Левитам, щоб вони очистилися й приходили стерегти брами, щоб освятити суботній день. Також це запам'ятай мені, Боже мій, і змилуйся надо мною за великістю милости Твоєї!

¹³² **Луки 4:16.** І прибув Він до Назарету, де був вихований. І звичаєм Своїм Він прийшов дня суботнього до синагоги, і встав, щоб читати. **Дії 20:7.** А дня першого в тиждні, і т.д. [Див. примітку 33.] **Пс. 91.** [заголовок, псалом або пісня на день суботній]. **Іс. 66:23.** І станеться, кожного новомісяччя в часі його, і щосуботи за часу її кожне тіло приходитиме, щоб вклонятися перед обличчям Моїм, говорить Господь.

¹³³ **Матвія 12:1-31.** Того часу Ісус переходив ланами в суботу. А учні Його зголодніли були, і стали зривати колосся та їсти. Побачили ж це фарисеї, та й кажуть Йому: Он учні Твої роблять те, чого не годиться робити в суботу...

¹³⁴ **Єз. 22:26.** Священики її ламають Закона Мого, і зневажають Мої святощі, не розрізняють між святим та несвятим, і не оголошують різниці між нечистим та чистим, від субіт Моїх закривають свої очі. І був Я зневажений серед них. **Ам. 8:5.** Кажучи: Коли то мине новомісяччя, щоб нам збіжжя продати? і субота, щоб нам відчинити збіжєві комори? Щоб зменшити ефу, і щоб шекля побільшити, і щоб викривляти обманну вагу. **Мал. 1:13.** І до того говорите: Ось стільки праці! і ним нехтуєте, говорить Господь Саваот, і приносите крадене, і кульгаве та хворе, і таку жертву хлібну приносите. Чи буде воно Мені миле з рук ваших? говорить Господь.

¹³⁵ **Дії 20:7, 9.** А дня першого в тиждні, як учні зібралися на ламання хліба, Павло мав промову до них, бо вранці збирався відбути, і зтягнув своє слово до півночі. Юнак

вання Дня Господнього байдикуванням і справами, що є гріховними самі по собі¹³⁶, повсякденними світськими заняттями чи розвагами, а також непотрібними думками чи словами про них¹³⁷.

З. 62 Яке обґрунтування додано до четвертої заповіді?

В. До четвертої заповіді додано таке обґрунтування: Бог дозволив нам робити всі наші справи шість днів на тиждень¹³⁸ і лише один день залишив для Себе, вимагаючи для цього дня особливого благочестя; крім того, обґрунтуванням є Його власний приклад та Його благословення дня суботнього¹³⁹.

З. 63 Якою є п'ята заповідь?

В. П'ята заповідь є такою: *«Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі»*¹⁴⁰.

З. 64 Що вимагається в п'ятій заповіді?

В. У п'ятій заповіді вимагається берегти честь і виконувати обов'язки, як належить кожному в його стані та взаєминах: як вищих¹⁴¹, так і нижчих¹⁴² чи рівних¹⁴³.

З. 65 Що заборонено в п'ятій заповіді?

В. П'ята заповідь забороняє нехтувати честю або завдавати шкоди честі й обов'язкам, які належить виконувати кожному в його стані та взаєминах¹⁴⁴.

же один, Євтих на ім'я, сидів на вікні. Його обгорнув міцний сон, бо задовго Павло промовляв, і він сонний хитнувся, і додолю упав із третього поверху, і підняли його мертвого...

¹³⁶ **Єз. 23:38.** Ще оце чинили Мені: Занечистили святиню Мою того дня, і суботи Мої зневажили.

¹³⁷ **Єр. 17:24-26.** І буде, якщо Мене справді ви будете слухатись, каже Господь, щоб тягару не носити в брами міста цього за суботнього дня, і щоб освятити день суботній, і щоб жодної праці в цей день не робити, то ходитимуть брамами міста цього царі та князі, що будуть сидіти на троні Давидовім, що їздити будуть колесницями й кіньми, вони й їхні правителі, юдеї та мешканці Єрусалиму, і це місто стоятиме вічно! **Іс. 58:13.** Якщо ради суботи ти стримаєш ногу свою, щоб не чинити своїх забаганок у день Мій святий, і будеш звати суботу приємністю, днем Господнім святим та шанованим, і її пошануєш, не підеш своїми дорогами, діла свого не шукатимеш та не будеш казати даремні слова.

¹³⁸ **Вихід 20:9.** Шість день працой і роби всю працю свою.

¹³⁹ **Вихід 20:11.** Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив тому поблагословив Господь день суботній і освятив його.

¹⁴⁰ **Вихід 20:12.**

¹⁴¹ **Еф. 5:21.** Корячися один одному у Христовім страху.

¹⁴² **1 Петр. 2:17.** Шануйте всіх, братство любіть, Бога бійтеся, царя поважайте.

¹⁴³ **Рим. 12:10.** Любіть один одного братньою любов'ю; випереджайте один одного пошаною!

¹⁴⁴ **Матвія 15:4-6.** Бо Бог заповів: Шануй батька та матір, та: Хто злорічить на батька чи матір, хай смертю помре. А ви кажете: Коли скаже хто батьку чи матері: Те, чим би ви скористались від мене хотіли, то дар Богові, то може вже й не шанувати той батька свого або матір свою. Так ви ради передання вашого знівечили Боже Слово. **Єз. 34:2-4.**

З. 66 Яке обґрунтування додано до п'ятої заповіді?

В. П'ята заповідь обґрунтована й підкріплена чітко вираженою обітницею довголіття й процвітання (так, як це послужить Божій славі та їхньому власному благу), даною всім тим, хто дотримується цієї заповіді¹⁴⁵.

З. 67 Якою є шоста заповідь?

В. Шоста заповідь є такою: *«Не вбивай»*¹⁴⁶.

З. 68 Що вимагає шоста заповідь?

В. Шоста заповідь вимагає від нас докладати всі законні зусилля для збереження нашого життя¹⁴⁷ 14 та життя інших¹⁴⁸ 15.

З. 69 Що забороняє шоста заповідь?

В. Шоста заповідь забороняє позбавляти себе життя чи незаконно відбирати життя ближніх і робити будь-які вчинки, здатні привести будь-кого до загибелі¹⁴⁹.

З. 70 Якою є сьома заповідь?

В. Сьома заповідь є такою: *«Не чини перелюбу»*¹⁵⁰.

З. 71 Чого вимагає від нас сьома заповідь?

В. Сьома заповідь вимагає зберігати сексуальну чистоту серця, слів і поведінки¹⁵¹ нас та наших ближніх.

Сину людський, пророкуй на Ізраїлевих пастирів, пророкуй та й скажеш до них, до тих пастирів: Так говорить Господь Бог: Горе Ізраїлевим пастирям, які пасуть самих себе! Хіба ж не отару повинні пасти пастирі? Жир ви їсте, та вовну вдягаєте, ситу вівцю ріжете, але отари не пасете! Слабих не зміцняєте, а хворої не лікуєте, і пораненої не перев'язуєте, сполошеної не вертаєте, і загинулої не шукаєте, але пануете над ними силою та жорстокістю! **Рим. 13:8.** Не будьте винні нікому нічого, крім того, щоб любити один одного. Бо хто іншого любить, той виконав Закона.

¹⁴⁵ **Повт. Зак. 5:16.** Шануй свого батька та матір свою, як наказав був тобі Господь, Бог твій, щоб довгі були твої дні, і щоб було тобі добре на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі. **Еф. 6:2-3.** Шануй свого батька та матір це перша заповідь з обітницею, щоб добре велося тобі, і щоб ти був на землі довголітній!

¹⁴⁶ **Вихід 20:13.**

¹⁴⁷ **Еф. 5:28-29.** Чоловіки повинні любити дружин своїх так, як власні тіла, бо хто любить дружину свою, той любить самого себе. Бо ніколи ніхто не зненавидів власного тіла, а годує та гріє його, як і Христос Церкву.

¹⁴⁸ **1 Цар. 18:4.** І сталося, коли Єзавель вигублювала Господніх пророків, то Овдій узяв сотню пророків, та й сховав їх по п'ятидесяти чоловіка в печері, і годував їх хлібом та водою.

¹⁴⁹ **Дії 16:28.** А Павло скрикнув голосом гучним, говорячи: Не чини собі жодного зла, бо всі ми ось тут! **Буття 9:6.** Хто вилле кров людську з людини, то виллята буде його кров, бо Він учинив людину за образом Божим.

¹⁵⁰ **Вихід 20:14.**

¹⁵¹ **1 Кор. 7:2-3, 5, 33-36.** Але щоб уникнути розпусти, нехай кожен муж має дружину свою, і кожна жінка хай має свого чоловіка. Нехай віддає чоловік своїй дружині по-

З. 72 Що забороняє сьома заповідь?

В. Сьома заповідь забороняє всі нечисті думки, слова та дії¹⁵².

З. 73 Якою є восьма заповідь?

В. Восьма заповідь є такою: «*Не кради*».¹⁵³

З. 74 Що вимагає від нас восьма заповідь?

В. Восьма заповідь вимагає від нас законного забезпечення та збільшення благополуччя й матеріального добробуту нас самих та інших¹⁵⁴.

трібну любов, так же само й чоловікові дружина. Не вхилийтесь одне від одного, хіба що дочасно за згодою, щоб бути в пості та молитві, та й сходьтесь знову до купи, щоб вас сатана не спокушував вашим нестриманням. А одружений про речі життєві клопочеться, як догодити своїй дружині. І він поділений. Незаміжня ж жінка та дівчина про речі Господні клопочеться, щоб бути святою ті тілом, і духом. А заміжня про речі життєві клопочеться, як догодити чоловікові. А це я кажу вам самим на пожиток, а не щоб сильце вам накинути, але щоб пристойно й горливо держались ви Господа. А як думає хто про дівчину свою, що соромно, як вона переросте, і так мала б лишатись, нехай робить, що хоче, не згрішить: нехай заміж виходять. **Кол. 4:6.** Слово ваше нехай буде завжди ласкаве, приправлене сіллю, щоб ви знали, як ви маєте кожному відповідати. **1 Петр. 3:2.** Як побачать ваше поводження чисте в страху.

¹⁵² **Матвія 15:19.** Бо з серця виходять лихі думки, душогубства, перелюби, розпуста, крадіж, неправдиві засвідчення, богозневаги. **Матвія 5:28.** А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливістю, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм. **Еф. 5:3-4.** А розпуста та нечисть усяка й зажерливість нехай навіть не згадуються поміж вами, як личить святим, і гидота, і марнословство або жарти, що непристойні вам, але краще дякування.

¹⁵³ **Вихід 20:15.**

¹⁵⁴ **Буття 30:30.** Бо те мале, що було в тебе до мене, розмножилося на велике, і Господь поблагословив тебе, відколи нога моя в тебе. А тепер, коли ж я буду працювати для власного дому? **1 Тим. 5:8.** Коли ж хто про своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного. **Левит 25:35.** А коли збідніє твій брат, а його рука неспроможною стане, то підтримаєш його, приходько він чи осілий, і житиме він із тобою. **Повт. Зак. 22:1-5.** Коли побачиш вола свого брата або щось із отари, що заблудили, то ти не сховаєшся від них, а конче вернеш їх своєму братові. А якщо брат твій не близький до тебе, чи ти не знаєш його, то забереш те до дому свого, і воно буде з тобою, аж поки брат твій не буде шукати його, і повернеш його йому. І так зробиш ослові його, і так зробиш одежі його, і так зробиш усякій згубі брата свого, що згублена в нього, а ти знайдеш її, не зможеш ховати її. Коли побачиш осла свого брата або вола його, що впали на дорозі, то ти не сховаєшся від них, конче підіймеш їх разом із ним. Не буде чоловіча річ на жінці, а мужчина не зодягне жіночої одежі, бо кожен, хто чинить це, огида він для Господа, Бога свого. **Вихід 23:4-5.** Коли стрінеш вола свого ворога або осла його, що заблудив, то конче повернеш його йому. Коли побачиш осла свого ворога, що лежить під тягарем своїм, то не загаїшся допомогти йому, конче допоможеш разом із ним. **Буття 47:14, 20.** І зібрав Йосип усе срібло, що знаходилося в єгипетським краї та в Краї ханаанським, за поживу, що вони купували. І Йосип вніс те срібло до фараонового дому. І Йосип купив усю землю єгипетську для фараона, бо єгиптяни спродували кожен поле своє, посилився бо був голод між ними. І стала земля фараоною.

З. 75 Що забороняє восьма заповідь?

В. Восьма заповідь забороняє все, що несправедливо заважає або може заважати нашому благополуччю та матеріальному добробуту чи благополуччю й матеріальному добробуту нашого ближнього¹⁵⁵.

З. 76 Якою є дев'ята заповідь?

В. Дев'ята заповідь є такою: *«Не свідкуй неправдиво на свого ближнього»*¹⁵⁶.

З. 77 Чого вимагає від нас дев'ята заповідь?

В. Дев'ята заповідь вимагає від нас триматися істини й затверджувати її в стосунках між людьми¹⁵⁷; берегти й захищати добре ім'я ближнього та своє власне¹⁵⁸, особливо даючи свідчення¹⁵⁹.

З. 78 Що забороняє дев'ята заповідь?

В. Дев'ята заповідь забороняє все, що завдає шкоди правді або нашому доброму імені та доброму імені нашого ближнього¹⁶⁰.

З. 79 Якою є десята заповідь?

В. Десята заповідь є такою: *«Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого»*¹⁶¹.

¹⁵⁵ **Пр. 21:17.** Хто любить веселощі, той немаєчий, хто любить вино та оливу, той не збагатіє. **Пр. 23:20-21.** Не будь поміж тими, що жлуктять вино, поміж тими, що м'ясо собі пожирають, бо п'яниця й жерун збідніють, а сонливий одягне лахміття. **Пр. 28:19.** Хто землю свою обробляє, той насититься хлібом, а хто за марнотним женеться, насититься вбогістю. **Еф. 4:28.** Хто крав, нехай більше не краде, а краще нехай працює та чинить руками своїми добро, щоб мати подати нужденному.

¹⁵⁶ **Вихід 20:16.**

¹⁵⁷ **Зах. 8:16.** Оце речі, які будете робити: Говоріть правду один одному, правду та суд миру судіть у ваших брамах.

¹⁵⁸ **3 Ів. 12.** Про Димитрія свідчили всі й сама правда. І свідчимо й ми, а ви знаєте, що свідчення наше правдиве.

¹⁵⁹ **Пр. 14:5, 25.** Свідок правдивий не лже, а свідок брехливий говорить неправду. Свідок правдивий визволяє душі, а свідок обманливий брехні торочить.

¹⁶⁰ **1 Сам. 17:28.** І почув Еліяв, його найстарший брат, як він говорив до людей. І запалився Еліявів гнів на Давида, і він сказав: Чого то зійшов ти? І на кого ти позоставив трохи тієї отари в пустині? Я знаю зарозумілість твою та порожнечу твого серця, бо ти зійшов, щоб подивитися на війну! **Левит 19:16.** Не будеш ходити пліткарем серед народу свого. Не будеш наставати на життя свого ближнього. **Я Господь! Пс. 14:3.** Хто не обмовляє своїм язиком, і злого не чинить для друга свого, і свого ближнього не зневажає!

¹⁶¹ **Вихід 20:17.**

З. 80 Чого вимагає від нас десята заповідь?

В. Десята заповідь вимагає від нас, щоб ми цілком задовольнялися своїм станом¹⁶² і праведно й доброзичливо ставилися до нашого ближнього та до всього, що належить йому¹⁶³.

З. 81 Що забороняє десята заповідь?

В. Десята заповідь забороняє бути невдоволеним своїм станом¹⁶⁴, заздрити, засмучуватися через благо ближнього¹⁶⁵, відчувати негідні прагнення або бажання стосовно всього, що належить йому¹⁶⁶.

З. 82 Чи здатний хто-небудь з людей досягти досконалості у виконанні Божих заповідей?

В. Ніхто з людей після гріхопадіння не здатний у цьому житті досягти досконалості у виконанні заповідей Божих¹⁶⁷; кожна людина щодня порушує їх у думках, на словах і в діях¹⁶⁸.

¹⁶² **Євр. 13:5.** Будьте життям не грошолюбні, задовольняйтеся тим, що маєте. Сам бо сказав: Я тебе не покину, ані не відступлюся від тебе! **1 Тим. 6:6.** Великий же зиск то благочестя із задоволенням.

¹⁶³ **Йов. 31:29.** Чи я тішивсь упадком свого ненависника, чи порушувавсь я, коли зло спотикало його? **Рим. 12:15.** Тіштеся з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче! **1 Тим. 1:5.** Ціль же наказу – любов від чистого серця, і доброго сумління, і нелукавої віри. **1 Кор. 13:4-7.** Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводитьсь нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить!

¹⁶⁴ **1 Цар. 21:4.** І ввійшов Ахав до дому свого незадоволений та гнівний через те слово, яке говорив йому їзреелянин Навот, бо той сказав: Не дам тобі спадщини батьків моїх! І ліг він на ліжку своїм, і відвернув своє обличчя, і не їв хліба. **Ест. 5:13.** Та все це нічого не варте мені цього часу, доки я бачу того юдея Мордехая, що сидить у царській брамі!... **1 Кор. 10:10.** Ані не нарікайте, як деякі з них нарікали, і загинули від погубителя.

¹⁶⁵ **Гал. 5:26.** Не будьмо чванливі, не дражнімо один одного, не завидуймо один одному! **Як. 3:14, 16.** Коли ж гірку заздрість та сварку ви маєте в серці своєму, то не величайтесь та не говоріть неправди на правду. Бо де заздрість та сварка, там безлад та всяка зла річ!

¹⁶⁶ **Рим. 7:7-8.** Що ж скажемо? Чи Закон то гріх? Зовсім ні! Але я не пізнав гріха, як тільки через Закон, бо я не знав би пожадливого, коли б Закон не наказував: Не пожадай. Але гріх, узявши привід від заповіді, зробив у мені всяку пожадливість, бо без Закону гріх мертвий. **Рим. 13:9.** Бо заповіді: Не чини перелюбу, Не вбивай, Не кради, Не свідкуй неправдиво, Не пожадай й які інші, вони містяться всі в цьому слові: Люби свого ближнього, як самого себе! **Повт. Зак. 5:21.** І не бажай жони ближнього свого, і не бажай дому ближнього свого, ані поля його, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що є ближнього твого!

¹⁶⁷ **Екл. 7:20.** Немає людини праведної на землі, що робила б добро й не грішила. **1 Ів. 1:8, 10.** Коли ж кажемо, що не маєм гріха, то себе обманюємо, і немає в нас правди! А як кажемо, що ми не згрішили, то чинимо з Нього неправдомовця, і слова Його нема в нас! **Гал. 5:17.** Бо тіло бажає протилежного духові, а дух протилежного тілу, і супротивні вони один одному, щоб ви чинили не те, чого хочете.

¹⁶⁸ **Буття 6:5.** І бачив Господь, що велике розбещення людини на землі, і ввесь нахил думки серця її тільки зло повсякденно. **Буття 8:21.** І почув Господь пахощі любі, і в

З. 83 Чи всі порушення Закону Божого однаково огидні самі по собі та в очах Божих?

В. Не всі порушення Закону Божого однаково огидні; деякі з них самі по собі та через певні обставини, які їх обтяжують, в очах Божих є огиднішими, ніж інші¹⁶⁹.

З. 84 Чого заслуговує кожен гріх?

В. Кожен гріх заслуговує Божого гніву та прокляття як у цьому житті, так і в майбутньому¹⁷⁰.

З. 85 Чого Бог вимагає від нас, щоб ми могли уникнути Його гніву та прокляття, яких ми заслуговуємо, за свій гріх?

В. Щоб ми могли уникнути гніву й прокляття Божого, яких ми заслуговуємо, за свій гріх, Він вимагає від нас віри в Ісуса Христа й покаяння до життя¹⁷¹ разом з неухильним застосуванням зовнішніх засобів, за допомогою яких Христос надає нам блага відкуплення¹⁷².

серці Своему промовив: Я вже більше не буду землі проклинати за людину, бо нахил людського серця лихий від віку його молодого. І вже більше не вбиватиму всього живого, як то Я вчинив був. **Рим. 3:9-21.** То що ж? Маємо перевагу? Анітрохи! Бож ми перед тим довели, що юдеї й геллени усі під гріхом. *І далі.* **Як. 3:2-13.** Бо багато ми всі помиляємось. Коли хто не помиляється в слові, то це муж досконалий, спроможний приборкувати й усе тіло. *І далі.*

¹⁶⁹ **Єз. 8:6, 13, 15.** І сказав Він до мене: Сину людський, чи ти бачиш, що вони роблять! Це великі гидоти, що Ізраїлів дім робить тут, щоб віддалитися від Моеї святині! Та ти знову побачиш іще більші гидоти. І сказав Він до мене: Ти знову побачиш ще більші гидоти, які вони роблять. І сказав Він до мене: Чи ти бачив, сину людський? Ти знову побачиш гидоти ще більші від цих! **1 Ів. 5:16.** Коли хто бачить брата свого, що грішить гріхом не на смерть, нехай молиться за нього, і Він життя йому дасть, тим, хто грішить не на смерть. Є й гріх на смерть, не про нього кажу, щоб молився. **Пс. 77:17, 32, 56.** Та грішили вони проти Нього ще далі, і в пустині гнівили Всевишнього. Проте ще й далі грішили вони та не вірили в чуда Його. Та й далі вони випробовували та гнівили Всевишнього Бога, і Його постанов не додержували.

¹⁷⁰ **Еф. 5:6.** Нехай вас не зводить ніхто словами марнотними, бо гнів Божий приходить за них на неслухняних. **Гал. 3:10.** А всі ті, хто на діла Закону покладається, вони під прокляттям. Бо написано: Проклятий усякий, хто не триває в усьому, що написано в книзі Закону, щоб чинити оте! **Плач 3:39.** Чого ж нарікає людина жива? Нехай скаржиться кожен на гріх свій. **Матвія 25:41.** Тоді скаже й тим, хто ліворуч: Ідіть ви від Мене, прокляті, у вічний огонь, що дияволу та його посланцям приготований.

¹⁷¹ **Дії 20:21.** І я свідчив юдеям та гелленам, щоб вони перед Богом покаялись, та ввірували в Господа нашого Ісуса Христа.

¹⁷² **Пр. 2:1-5.** Сину мій, якщо приймеш слова мої ти, а накази мої при собі заховаєш, щоб слухало мудрости вухо твоє, своє серце прихилиш до розуму, якщо до розсудку ти кликати будеш, до розуму кликатимеш своїм голосом, якщо будеш шукати його, немов срібла, і будеш його ти пошукувати, як тих схованих скарбів, тоді зрозумієш страх Господній, і знайдеш ти Богопізнання. **Пр. 8:33-36.** Навчання послухайте й мудрими станьте, і не відступайте від нього! Блаженна людина, яка мене слухає, щоб пильнувати при дверях моїх день-у-день, щоб одвірки мої берегти! Хто бо знаходить мене, той знаходить життя, і одержує милість від Господа. А хто проти мене грішить,

З. 86 Що таке віра в Ісуса Христа?

В. Віра в Ісуса Христа – це спасальна благодать¹⁷³, якою ми приймаємо Його й покладаємося лише на Нього для спасіння, як Його подає нам Євангеліє¹⁷⁴.

З. 87 Що таке покаяння до життя?

В. Покаяння до життя – це спасальна благодать¹⁷⁵, якою грішник, істинно усвідомивши свій гріх¹⁷⁶ та збагнувши милосердя Боже в Христі¹⁷⁷, відчуваючи жаль за гріх і ненависть до нього, відвертається від гріха до Бога¹⁷⁸ з повним наміром і зусиллям до нового послуху¹⁷⁹.

З. 88 Якими зовнішніми засобами Христос надає нам блага відкуплення?

В. Зовнішні й звичайні засоби, якими Христос надає нам блага відкуплення, – це всі Його настанови, насамперед Його Слово, таїнства й молитва; для вибраних усі вони стають дієвими на спасіння¹⁸⁰.

ограбовує душу свою; всі, хто мене ненавидить, ті смерть покохали! **Іс. 55:3.** Нахиліть своє вухо, й до Мене прийдіть, послушайте, й житиме ваша душа! І з Я вами складу заповіта навіки на незмінні Давидові милості.

¹⁷³ **Євр. 10:39.** Ми ж не з тих, хто хитається на загибіль, але віруємо на спасіння душі.

¹⁷⁴ **Івана 1:12.** А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його. **Іс. 26:3-4.** Думку, оперту на Тебе, збережеш Ти у повнім спокої, бо на Тебе надію вона покладає. Надійтеся завжди на Господа, бо в Господі, в Господі вічна твердиня! **Фил. 3:9.** Щоб знайтися в Нім не з власною праведністю, яка від Закону, але з тією, що з віри в Христа, праведністю від Бога за вірою. **Гал. 2:16.** А коли ми дізнались, що людина не може бути виправдана ділами Закону, але тільки вірою в Христа Ісуса, то ми ввірували в Христа Ісуса, щоб нам виправдатися вірою в Христа, а не ділами Закону. Бо жадна людина ділами Закону не буде виправдана!

¹⁷⁵ **Дії 11:18.** І, почувши таке, замовкли вони, і Бога хвалили, говорячи: Отож, і поганам Бог дав покаяння в життя!

¹⁷⁶ **Дії 2:37-38.** Як почули ж оце, вони серцем розжалобились, та й сказали Петрові та іншим апостолам: Що ж ми маємо робити, мужі-браття? А Петро до них каже: Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дара Духа Святого ви приймете!

¹⁷⁷ **Йоїл. 2:12.** Тому то тепер промовляє Господь: Верніться до Мене всім серцем своїм, і постом святим, і плачем та риданням! **Єр. 3:22.** Верніться, невірні сини, усі ваші відступства Я вилікую! Ось прийшли ми до Тебе, бо Ти Господь, Бог наш!

¹⁷⁸ **Єр. 31:18-19.** Добре Я чую Єфрема, як він головою похитуї, плачучи: Покарав Ти мене і покараний я, мов теля те ненавчене! Наверни Ти мене і вернуса, бо Ти Господь Бог мій! Бо як я навернувся, то каявся, коли ж я пізнав, то вдарив по стегнах своїх... Засоромився я та збентежений був, бо я ганьбу ношу молодощів своїх. **Єз. 36:31.** І згадаєте ви про ваші дороги лихі та про ваші вчинки, що не добрі, і будете бридитися самих себе за свої провини та за гидоти свої.

¹⁷⁹ **2 Кор. 7:11.** Бо ось саме це, що ви засмутились для Бога, яку пильність велику воно вам зробило, яку оборону, яке обурення, який страх, яке бажання, яку горливість, яку помсту! Ви в усім показали, що чисті ви в справі. **Іс. 1:16-17.** Умийтесь, очистьте себе! Відкиньте зло ваших учинків із-перед очей Моїх, перестаньте чинити лихе! Навчіться чинити добро, правосуддя жадайте, карайте грабіжника, дайте суд сироті, за вдову заступайтесь!

¹⁸⁰ **Матвія 28:19-20.** Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму

З. 89 Як Слово Христа стає дієвим на спасіння?

В. Дух Божий робить читання й особливо проповідкування Слова дієвим засобом просвітлення, переконання й упокорення грішників; воно є засобом зміцнення їх у святості й утішенні через віру в спасіння¹⁸¹.

З. 90 Як слід читати й слухати Слово Боже, щоб воно стало дієвим засобом спасіння?

В. Щоб Слово Боже стало дієвим засобом спасіння, ми маємо осмислювати його з ретельністю¹⁸², будучи підготовленими¹⁸³ та в молитві¹⁸⁴, приймаючи його з вірою та любов'ю¹⁸⁵, зберігаючи його в наших серцях¹⁸⁶ і застосовуючи в нашому житті¹⁸⁷.

з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь. **Дії 2:42, 46-47.** І вони перебували в науці апостольській, та в спільноті братерській, і в ламанні хліба, та в молитвах. І кожного дня перебували вони однодушно у храмі, і, ломлячи хліб по домах, поживу приймали із радістю та в сердечній простоті, вихваляючи Бога та маючи ласку в усього народу. І щоденно до Церкви Господь додавав тих, що спасалися.

¹⁸¹ **Неем. 8:8.** І читали в книзі, у Божому Законі виразно, і вияснювали значення, і робили зрозумілим читане. **1 Кор. 14:24-25.** Коли ж усі пророкують, а увійде якийсь невіруючий чи сторонній, то всі докоряють йому, усі судять його, і так таємниці серця його виявляються, і так він падає ницьма і вклоняється Богові й каже: Бог справді між вами! **Дії 26:18.** відкрити їм очі, щоб вони навернулись від темряви в світло та від сатаниної влади до Бога, щоб вірою в Мене отримати їм дарування гріхів і долю з освяченими. **Пс. 18:9.** Справедливі Господні накази, бо серце вони звеселяють. Заповідь Господа чиста, вона очі просвітлює. **Дії 20:32.** А тепер доручаю вас Богові та слову благодаті Його, Який має силу будувати та дати спадщину, серед усіх освячених. **Рим. 15:4.** А все, що давніше написане, написане нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію. **2 Тим. 3:15-17.** І ти знаєш з дитинства Писання святе, що може зробити тебе мудрим на спасіння вірою в Христа Ісуса. Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божя людина була досконала, до всякого доброго діла готова. **Рим. 10:13-17.** Бо кожен, хто покличе Господнє Ім'я, буде спасений. Але як покличуть Того, в Кого не ввірували? А як увірують у Того, що про Нього не чули? А як почують без проповідника? І як будуть проповідувати, коли не будуть послані? Як написано: Які гарні ноги благовісників миру, благовісників добра. Але не всі послушали Євангелії. Бо Ісає каже: Господи, хто повірив тому, що почув був від нас? Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове. **Рим. 1:16.** Бо я не соромлюсь Євангелії, бож вона сила Божя на спасіння кожному, хто вірує, перше ж юдеєві, а потім гелленові.

¹⁸² **Пр. 8:34.** Блаженна людина, яка мене слухає, щоб пильнувати при дверях моїх день-у-день, щоб одвірки мої берегти!

¹⁸³ **1 Петр. 2:1-2.** Отож, відкладіть усяку злобу, і всякий підступ, і лицемірство, і заздрість, і всякі обмови, і, немов новонароджені немовлята, жадайте щирого духовного молока, щоб ним вирости вам на спасіння.

¹⁸⁴ **Пс. 118:18.** Відкрий мої очі, і хай чуда Закону Твого я побачу!

¹⁸⁵ **Євр. 4:2.** Бо Євангелія була звіщена нам, як і тим. Але не принесло пожитку їм слово почуте, бо воно не злучилося з вірою слухачів. **2 Сол. 2:10.** І з усякою обманною неправди між тими, хто гине, бо любови правди вони не прийняли, щоб їм спастися.

¹⁸⁶ **Пс. 118:11.** Я в серці своїм заховав Твоє слово, щоб мені не грішити проти Тебе.

¹⁸⁷ **Луки 8:15.** А те, що на добрій землі, це оті, хто як слово почує, береже його в щирому й доброму серці, і плід приносять вони в терпеливості. **Як. 1:25.** А хто заглядає в закон

З. 91 Як таїнства стають дієвими засобами спасіння?

В. Таїнства стають дієвими засобами спасіння не тому, що мають у собі якусь особливу силу, і не завдяки чесноті того, хто їх виконує, а лише через благословення Христа¹⁸⁸, завдяки дії Святого Духа в тих, хто з вірою їх приймає¹⁸⁹.

З. 92 Що таке таїнство?

В. Таїнство – це священна настанова, започаткована Христом, через яку за допомогою видимих знаків Христос і блага Нового Завіту представляються, запечатуються та застосовуються до віруючих¹⁹⁰.

З. 93 Які таїнства є в Новому Заповіті?

В. Таїнствами Нового Заповіту є хрещення¹⁹¹ та Вечеря Господня¹⁹².

З. 94 Що таке хрещення?

В. Хрещення – це таїнство, у якому обмивання водою в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа¹⁹³ є знаком і печаттю нашого прищеплення до Христа й участі у благах завіту благодаті та наше присвячення належати Господу¹⁹⁴.

З. 95 Над ким може бути проведене таїнство хрещення?

В. Таїнство хрещення не може бути проведене над тими, хто не належить до видимої церкви, доки вони не визнають свою віру в Христа й послух перед

досконалий, закон волі, і в нім пробуває, той не буде забудько слухач, але виконавець діла, і він буде блаженний у діянні своїм!

¹⁸⁸ **1 Петр. 3:21.** Того образ, хрещення не тілесної нечистоти позбуття, але обітниця Богові доброго сумління, спасає тепер і нас воскресенням Ісуса Христа. **Матвія 3:11.** Я хрищу вас водою на покаяння, але Той, Хто йде по мені, потужніший від мене: я недостойний понести взуття Йому! Він хреститиме вас Святим Духом й огнем. **1 Кор. 3:6-7.** Я посадив, Аполлос поливав, Бог же зростив, тому ані той, хто садить, ані хто поливає, є щось, але Бог, що родить!

¹⁸⁹ **1 Кор. 12:13.** Бо ми всі одним Духом охрищені в тіло одне, чи то юдеї, чи геллени, чи раби, чи то вільні, і всі ми напоєні Духом одним.

¹⁹⁰ **Буття 17:7, 10.** І Я склади заповіта Свого поміж Мною та поміж тобою, і поміж твоїм потомством по тобі на їхні покоління на вічний заповіт, що буду Я Богом для тебе й для нащадків твоїх по тобі. То Мій заповіт, що його ви виконувати будете, поміж Мною й поміж вами, і поміж потомством твоїм по тобі: нехай кожен чоловічої статі буде обрізаний у вас. **Вихід, гл. 12 по тексту. 1 Кор. 11:23, 26.** Бо прийняв я від Господа, що й вам передав, що Господь Ісус ночі тієї, як виданий був, узяв хліб. Бо кожного разу, як будете їсти цей хліб та чашу цю пити, смерть Господню звіщаєте, аж доки Він прийде.

¹⁹¹ **Матвія 28:19.** Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа.

¹⁹² **Матвія 26:26-28.** Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і давав Своїм учням, і сказав: Прийміть, споживайте, це тіло Моє. А взявши чашу, і подяку вчинивши, Він подав їм і сказав: Пийте з неї всі, бо це кров Моя Нового Заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!

¹⁹³ **Матвія 28:19.** [Див. примітку 4.]

¹⁹⁴ **Рим. 6:4.** Отож, ми поховані з Ним хрещенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в обновленні життя. **Гал. 3:27.** Бо ви всі, що в Христа охристилися, у Христа зодягнулися!

Ним¹⁹⁵. Однак діти, народжені від батьків, що є членами видимої церкви, мають бути охрещені¹⁹⁶.

З. 96 Що таке Господня Вечеря?

В. Господня Вечеря – це таїнство, під час якого, згідно із призначенням Христа, подають і приймають хліб та вино й тим самим звіщають Його смерть; при цьому ті, хто достойно причащається, стають співучасниками Його Тіла й Крові з усіма Його благами не фізично чи тілесно, а у вірі, щоб духовно насичуватися та зростати в благодаті¹⁹⁷.

З. 97 Що потрібно для достойної участі в Господній Вечері?

В. Від тих, хто прагне достойної участі в Господній Вечері, вимагається перевірити себе та своє пізнання, щоб розрізнити Тіло Господа¹⁹⁸, свою віру, щоб духовно жити Ним¹⁹⁹, своє покаяння²⁰⁰, любов²⁰¹ і оновлений послух²⁰²; щоб, приходячи недостойно, вони не їли й не пили осуд собі²⁰³.

¹⁹⁵ **Дії 8:36-37.** І, як шляхом вони їхали, прибули до якоїсь води. І озвався скопеець: Ось вода. Що мені заважає хреститись? А Пилип відказав: Якщо віруєш із повного серця свого, то можна. А той відповів і сказав: Я вірую, що Ісус Христос то Син Божий! **Дії 2:38.** А Петро до них каже: Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дара Духа Святого ви приймете!

¹⁹⁶ **Дії 2:38-39.** [Див. попередню примітку.] Бо для вас ця обітниця, і для ваших дітей, і для всіх, що далеко знаходяться, кого б тільки покликав Господь, Бог наш. **Буття 17:10.** [Див. примітку 3.] *Порівн з Кол. 2:11-12.* Ви в Ньому були й обрізані нерукотворним обрізанням, скинувши людське тіло гріховне в Христовім обрізанні. Ви були з Ним поховані у хрищенні, у Ньому ви й разом воскресли через віру в силу Бога, що Він з мертвих Його воскресив. **1 Кор. 7:14.** Чоловік бо невіруючий освячується в дружині, а дружина невіруюча освячується в чоловікові. А інакше нечисті були б ваші діти, тепер же святі.

¹⁹⁷ **1 Кор. 11:23-26.** Бо прийняв я від Господа, що й вам передав, що Господь Ісус ночі тієї, як виданий був, узяв хліб, подяку віддав, і переломив, і сказав: Прийміть, споживайте, це тіло Мое, що за вас ломається. Це робіть на спомин про Мене! Так само і чашу взяв Він по Вечері й сказав: Ця чаша Новий Заповіт у Моїй крові. Це робіть, коли тільки будете пити, на спомин про Мене! Бо кожного разу, як будете їсти цей хліб та чашу цю пити, смерть Господню звіщаєте, аж доки Він прийде.

¹⁹⁸ **1 Кор. 11:28-29.** Нехай же людина випробовує себе, і так нехай хліб їсть і з чаші хай п'є. Бо хто їсть і п'є негідно, не розважаючи про тіло, той суд собі їсть і п'є!

¹⁹⁹ **2 Кор. 13:5.** Випробовуйте самих себе, чи ви в вірі, пізнавайте самих себе. Хіба ви не знаєте самих себе, що Ісус Христос у вас? Хіба тільки, що ви не такі, якими мали б бути.

²⁰⁰ **1 Кор. 11:31.** Бо коли б ми самі судили себе, то засуджені ми не були б.

²⁰¹ **1 Кор. 10:16-17.** Чаша благословення, яку благословляємо, чи не спільнота то крові Христової? Хліб, який ломимо, чи не спільнота він тіла Христового? Тому що один хліб, тіло одне нас багато, бо ми всі спільники хліба одного.

²⁰² **1 Кор. 5:7-8.** Отож, очистьте стару розчину, щоб стати вам новим тістом, бо ви прісні, бо наша Пасха, Христос, за нас у жертву принесений. Тому святкуймо не в давній розчині, ані в розчині злоби й лукавства, але в опрісноках чистоти та правди!

²⁰³ **1 Кор. 11:28-29.** [Див. примітку 11.]

З. 98 Що таке молитва?

В. Молитва – це представлення Богові наших бажань²⁰⁴ згідно з Його волею²⁰⁵, в ім'я Христа²⁰⁶, з визнанням наших гріхів²⁰⁷ і вдячним визнанням Його милості²⁰⁸.

З. 99 Яке правило дав нам Господь, щоб настановити нас у молитві?

В. Усе Слово Боже корисне нам для навчання в молитві²⁰⁹, але особливою вказівкою для нас є та молитва, що її Христос навчив Своїх учнів і яку зазвичай називають молитвою «Отче наш»²¹⁰.

З. 100 Чого навчає нас вступ до молитви «Отче наш»?

В. Вступ до молитви «Отче наш» (*«Отче наш, що єси на небесах»*²¹¹) навчає нас наближатися до Бога з усім святим благоговінням та довірою, як діти приходять до батька, який здатний і готовий допомогти нам²¹²; а також учить тому, що молитися треба разом з іншими людьми й за них²¹³.

²⁰⁴ **Пс. 61:9.** Мій народе, кожного часу надійтесь на Нього, серце своє перед Ним виливайте, Бог для нас пристановище! Села.

²⁰⁵ **1 Ів. 5:14.** І оце та відвага, що ми маємо до Нього, що коли чого просимо згідно волі Його, то Він слухає нас.

²⁰⁶ **Івана 16:23.** Ні про що ж того дня ви Мене не спитаєте. Поправді, поправді кажу вам: Чого тільки попросите ви від Отця в Моє Імення, Він дасть вам.

²⁰⁷ **Пс. 31:5-6.** Я відкрив Тобі гріх свій, і не сховав був провини своєї. Я сказав був: Признаюся в проступках своїх перед Господом! і провину мого гріха Ти прости. Села. Тому кожен побожний відповідного часу молитися буде до Тебе, і навіть велика навала води не досягне до нього! **Дан. 9:4.** І молився я Господеві, Богові своєму, і сповідався й казав: О мій Господи, Боже великий і грізний, що стережеш заповіта та милість для тих, хто кохає Тебе, та для тих, хто виконує Твої заповіді!

²⁰⁸ **Фил. 4:6.** Ні про що не турбуйтеся, а в усьому нехай виявляються Богові ваші бажання молитвою й проханням з подякою.

²⁰⁹ **1 Ів. 5:14.** І оце та відвага, що ми маємо до Нього, що коли чого просимо згідно волі Його, то Він слухає нас.

²¹⁰ **Матвія 6:9-13.** Ви ж моліться отак: Отче наш *і так далі*. *Порівн. із Луки 11:2-4.* Він же промовив до них: Коли молитесь, говоріть: Отче наш *і так далі*.

²¹¹ **Матвія 6:9.**

²¹² **Рим. 8:15.** Бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: Авва, Отче! **Луки 11:13.** Отож, коли ви, будучи злі, потрапите добрі дари своїм дітям давати, скільки ж більше Небесний Отець подасть Духа Святого всім тим, хто проситиме в Нього?

²¹³ **Дії 12:5.** Отож, у в'язниці Петра стерегли, а Церква ревно молилася Богові за нього. **1 Тим. 2:1-2.** Отже, перш над усе я благаю чинити молитви, благання, прохання, подяки за всіх людей, за царів та за всіх, хто при владі, щоб могли ми провадити тихе й мирне життя в усякій побожності та чистості.

З. 101 Про що ми молимося в першому проханні?

В. У першому проханні (*«Нехай святиться Ім'я Твоє»²¹⁴*) ми молимося за те, щоб Бог зробив нас та інших людей здатними прославляти Його в усьому, як Він об'являє Себе²¹⁵, і щоб Він розпоряджався всім заради Своєї слави²¹⁶.

З. 102 Про що ми молимося в другому проханні?

В. У другому проханні (*«нехай прийде Царство Твоє»²¹⁷*) ми молимося про те, щоб царство сатани було знищене²¹⁸, щоб поширювалося Царство благодаті²¹⁹, щоб ми та інші увійшли до нього й були збережені в ньому²²⁰ і щоб якомога швидше настало Царство слави²²¹.

З. Про що ми молимося в третьому проханні?

В. У третьому проханні (*«нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі»²²²*) ми молимося за те, щоб Бог із благодаті Своєї наділив нас здатністю й бажанням пізнавати Його волю, виконувати її та коритися їй у всьому²²³, так само як це роблять ангели на небесах²²⁴.

²¹⁴ **Матвія 6:9.**

²¹⁵ **Пс. 66:3-4.** Щоб пізнати дорогу Твою на землі, посеред народів усіх спасіння Твоє! Хай Тебе вихваляють народи, о Боже, хай славлять Тебе всі народи!

²¹⁶ **Пс. 82. По тексту.**

²¹⁷ **Матвія 6:10.**

²¹⁸ **Пс. 67:2, 19.** Нехай воскресне Бог, і розпорошаться вороги Його, і нехай від лиця Його повтікають Його ненависники! Ти піднявся був на висоту, полонених набрав, узяв дари ради людини, і відступники мешкати будуть у Господа Бога також.

²¹⁹ **Об. 12:10-11.** І я почув гучний голос на небі, який говорив: Тепер настало спасіння, і сила, і царство нашого Бога, і влада Христа Його, бо скинений той, хто братів наших скаржив, хто перед нашим Богом оскаржував їх день і ніч! І вони його перемогли кров'ю Агнця та словом свого засвідчення, і не полюбили життя свого навіть до смерті!

²²⁰ **2 Сол. 3:1.** Наостанку, моліться, браття, за нас, щоб ширилось Слово Господнє та славилось, як і в вас. **Рим. 10:1.** Браття, бажання мого серця й молитва до Бога за Ізраїля на спасіння. **Івана 17:9, 20.** Я благаю за них. Не за світ Я благаю, а за тих, кого дав Ти Мені, Твої бо вони! Та не тільки за них Я благаю, а й за тих, що ради їхнього слова ввірують у Мене.

²²¹ **Об. 22:20.** Той, Хто свідкує, говорить оце: Так, незабаром прийду! Амінь. Прийди, Господи Ісусе!

²²² **Матвія 6:10.**

²²³ **Пс. 66 по тексту. Пс. 118:36.** Серце мое прихили до свідоцтв Твоїх, а не до користи. **Матвія 26:39.** І, трохи далі пройшовши, упав Він долілиць, та молився й благав: Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене... Та проте, не як Я хочу, а як Ти... **2 Сам. 15:25.** І сказав цар до Садока: Поверни Божого ковчега до міста. Якщо я знайду милість у Господніх очах, і Він поверне мене, то я побачу Його та мешкання Його. **Йов. 1:21.** Та й сказав: Я вийшов нагий із утроби матері своєї, і нагий повернусь туди, в землю! Господь дав, і Господь узяв... Нехай буде благословення Господнє Ім'я!

²²⁴ **Пс. 102:20-21.** Благословіть Господа, Його Анголи, велетні сильні, що виконуюте Його слово, щоб слухати голосу слів Його! Благословіть Господа, усі сили небесні Його, слуги Його, що чините волю Його!

З. 104 Про що ми молимося в четвертому проханні?

В. У четвертому проханні (*«Хліб наш насущний дай нам сьогодні»²²⁵*) ми молимося за те, щоб одержувати, як щедрий дар Божий, достатню частину благ у цьому житті й насолоджуватися ними та Його благословенням²²⁶.

З. 105 Про що ми молимося в п'ятому проханні?

В. У п'ятому проханні (*«І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим»²²⁷*) ми молимося, щоб Бог заради Христа дарував нам прощення всіх наших гріхів²²⁸. Ми наважуємося просити про це, бо за Його благодаттю ми здатні від щирого серця прощати інших²²⁹.

З. 106 Про що ми молимося в шостому проханні?

В. У шостому проханні (*«І не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого»²³⁰*) ми молимося, щоб Бог зберіг нас від гріховних спокус²³¹ або підтримав і визволив нас, коли ми спокушуємося²³².

²²⁵ **Матвія 6:11.**

²²⁶ **Пр. 30:8-9.** Віддали Ти від мене марноту та слово брехливе, убоztва й багатства мені не давай! Годуй мене хлібом, для мене призначеним, щоб я не переситився та й не відрікся, і не сказав: Хто Господь? і щоб я не збіднів і не крав, і не зневажив Ім'я мого Бога. **Буття 28:20.** І склав Яків обітницю, говорячи: Коли Бог буде зо мною, і буде мене пильнувати на цій дорозі, якою ходжу, і дасть мені хліба їсти та одежу вдягнутись. **1 Тим. 4:4-5.** Кожне бо Боже твориво добре, і ніщо не негідне, що приймаємо з подякою, воно бо освячується Божим Словом і молитвою.

²²⁷ **Матвія 6:12.**

²²⁸ **Пс. 50:3-4, 9, 11.** Помилуй мене, Боже, з великої милости Твоєї, і з великого милосердя Свого загладь беззаконня мої! Обмий мене зовсім з мого беззаконня, й очисти мене від мого гріха. Очисти ісопом мене, і буду я чистий, обмий Ти мене і я стану біліший від снігу. Обличчя Свое заховай від гріхів моїх, і всі беззаконня мої позагладжуй. **Дан. 9:17-19.** І нині прислухайся, Боже наш, до молитви Твого раба та до його благань, і нехай засвітиться Твоє лице над Твою спустошеною святинею, ради Господа! Нахили, Боже мій, вухо Свое та й послухай, відкрий Свої очі й побач наші спустошення та те місто, де кликалося Ім'я Твоє в ньому, бо ми кладемо свої благання перед Твоїм лицем не через свої справедливості, але через велику Твою милість. Господи, вислухай! Господи, прости! Господи, прислухайся й зроби! Не опізняйся ради Себе, мій Боже, бо Ім'я Твоє кличеться над Твоїм містом і над Твоїм народом!

²²⁹ **Луки 11:4.** І прости нам наші гріхи, бо й самі ми прощаємо кожному боржникові нашому. І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого! **Матвія 18:35.** Так само й Отець Мій Небесний учинить із вами, коли кожен із вас не простить своєму братові з серця свого їхніх прогріхів.

²³⁰ **Матвія 6:13.**

²³¹ **Матвія 26:41.** Пильнуйте й моліться, щоб не впасти на спробу, бадьорий бо дух, але немічне тіло.

²³² **2 Кор. 12:7-8.** А щоб я через пребагато об'явлень не величався, то дано мені в тіло колючку, посланця сатани, щоб бив в обличчя мене, щоб я не величався. Про нього три рази благав я Господа, щоб він відступився від мене.

З. 107 Чого нас учить заключна частина молитви «Отче наш»?

В. Заключна частина молитви «Отче наш» (*«Бо Твоє є Царство, і сила, і слава навіки вічні. Амінь»*.²³³) учить нас отримувати втіху в молитві лише від Бога²³⁴ й у своїх молитвах славити Його, віддаючи Йому Царство, силу і славу²³⁵. Щоб засвідчити це наше бажання бути почутими та впевненість у тому, що Він нас чує, ми кажемо «Амінь»²³⁶.

²³³ **Матвія 6:13.**

²³⁴ **Дан. 9:4, 7-9, 16-19.** І молився я Господеві, Богові своєму, і сповідався й казав: О мій Господи, Боже великий і грізний, що стережеш заповіта та милість для тих, хто кохає Тебе, та для тих, хто виконує Твої заповіді! Тобі, Господи, справедливість, а нам сором на обличчя, як цього дня для юдея, і для мешканців Єрусалиму, і для всього Ізраїля, близьких та далеких, по всіх тих краях, куди Ти їх вигнав за їхнє спроневірєння, що допустилися його перед Тобою. Господи, сором на обличчя нам, нашим царям, князям нашим та нашим батькам, що згрішили перед Тобою! А Господеві, нашому Богові, милість та прощення, бо ми бунтувалися проти Нього. Господи, у міру всієї Твоєї справедливості нехай відвернеться гнів Твій та Твоя ревність від Твого міста Єрусалиму, Твоєї святої гори, бо через наші гріхи та через провини наших батьків Єрусалим та народ Твій відданий на ганьбу для всіх наших околиць. І нині прислухайся, Боже наш, до молитви Твого раба та до його благань, і нехай засвітиться Твоє лице над Твою спустошеною святиною, ради Господа! Нахили, Боже мій, вухо Своє та й послухай, відкрий Свої очі й побач наші спустошення та те місто, де кликалося Ім'я Твоє в ньому, бо ми кладемо свої благання перед Твоїм лицем не через свої справедливості, але через велику Твою милість. Господи, вислухай! Господи, прости! Господи, прислухайся й зроби! Не опізняйся ради Себе, мій Боже, бо Ім'я Твоє кличеться над Твоїм містом і над Твоїм народом!

²³⁵ **1 Хр. 29:10-13.** І поблагословив Давид Господа на очах усього збору. І сказав Давид: Благословенний Ти, Господи, Боже Ізраїля, нашого батька, від віку й аж до віку! Твоя, Господи, могутність і сила, і велич, і вічність, і слава, і все на небесах та на землі! Твої, Господи, царства, і Ти піднесений над усім за Голову! І багатство та слава від Тебе, і Ти пануєш над усім, і в руці Твоїй сила та хоробрість, і в руці Твоїй побільшити та зміцнити все. А тепер, Боже наш, ми дякуємо Тобі, і славимо Ім'я Твоєї величі.

²³⁶ **1 Кор. 14:16.** Бо коли благословлятимеш духом, то як той, що займає місце простої людини, промовить амінь на подяку твою? Не знає бо він, що ти кажеш. **Об. 22:20-21.** Той, Хто свідкує, говорить оце: Так, незабаром прийду! Амінь. Прийди, Господи Ісусе! Благодать Господа нашого Ісуса Христа зо всіма вами! Амінь.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ

Вихід 20

Я Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства.

- I. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!
- II. Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей.
- III. Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призиватиме Його Йменн надаремно.
- IV. Пам'ятай день суботній, щоб святити його! Шість день працєю і роби всю працю свою, а день сьомий субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твій, та дочка твоя, раб твій та невільниця твоя, і худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх. Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив тому поблагословив Господь день суботній і освятив його.
- V. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!
- VI. Не вбивай!
- VII. Не чини перелюбу!
- VIII. Не кради!
- IX. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!
- X. Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!

ГОСПОДНЯ МОЛИТВА

Матвія 6

Отче наш, що еси на небесах! Нехай святиться Ім'я Твоє, нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні. І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим. І не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого. Бо Твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь.

АПОСТОЛЬСЬКИЙ СИМВОЛ ВІРИ

Вірую в Бога Отця Всемогутнього, Творця неба і землі.

І в Ісуса Христа, Сина Його Єдинородного, нашого Господа, зачатого від Святого Духа народженого від Діви Марії; Котрий страждав за Понтія Пилата, був розп'ятий, помер і був похований, зійшов у пекло*, третього дня воскрес із мертвих. Він вознісся на Небеса, і сидить праворуч Бога, Отця Всемогутнього, звідки Він прийде судити живих і мертвих.

Вірую в Духа Святого; святу Вселенську Церкву; в спільноту святих; прощення гріхів; воскресіння тіла та життя вічне. Амінь.

* *Тобто, перебував у стані смерті й під владою смерті аж до третього дня.*

Кожне із наведених запитань як Повного так і Короткого Катехизму повторене у відповіді; це зроблено для того, щоб кожна відповідь сама по собі була повним утвердженням або реченням, щоб читач, у міру поглиблення своїх знань та свого благочестя, міг надалі, за будь-яких обставин, її уточнити, як шляхом постановки запитань/отримання відповідей, так і в інший спосіб.

Крім того, хоча суть доктрини, стисло викладена в документі, який називають Апостольським символом віри, повною мірою представлена в кожному з Катехизмів, і тому особливої потреби в наведенні повного тексту самого згаданого символу віри немає, ми вирішили навести його у додатку; не тому, що воно складене апостолами, і не тому, що його слід сприймати як канонічний текст, подібно до Десяти заповідей чи Господньої молитви («Отче наш»), (котра, як і Десять Заповідей, є не зовсім молитвою, всупереч тому, як її сприймають неосвічені люди), а тому, що воно у стислій формі подає підсумок основ християнської віри, котрий не суперечить Слову Божому і сформульоване церквою уже давно.

ВЕСТМІНСТЕРСЬКЕ ВИЗНАННЯ ВІРИ

Вестмінстерська асамблея – це орган, який був скликаний з метою надання порад великому Парламенту стосовно питань біблійної віри, врядування та поклоніння. Однак, вірно також і те, що Парламент подбав, аби до складу Асамблеї увійшли люди непересічних здібностей, освічені та боговгодні; крім того, Парламент сформулював правила, згідно з якими зазначена Асамблея мала працювати. Згадані правила були серйозно сприйняті Асамблеєю, а одним із найголовніших із них була повна свобода обговорення. Окрім іншого, в них зазначалося: «Кожний член Асамблеї, вперше з'явившись на її засідання, має принести серйозну й урочисту присягу про те, що не обстоюватиме нічого, окрім тих речей, у які після ретельного їх обмірковування щиро вірить»; «що те, що будь-хто з учасників береться обстоювати, як необхідне, він має обстоювати, спираючись на Святе Письмо». Асамблея не лише користувалася повною свободою обговорення; її заохочували й підтримували у спробах викладу біблійної віри, врядування та богослужіння. Асамблея докладно ознайомилася із кількома кредо, зокрема, Грецьким, Латинським, Континентальним Реформаторським; але природно, відповідно до англосаксонського духу, вона продовжила лінію розвитку, започатковану на англійському ґрунті в «Тридцяти дев'яти статтях» і продовжену авторами Ламбетівських статей (1595 р.), а після того, архієпископом Ушером в Ірландських статтях (1615 р.). Слід відзначити, що Ушер був одним із найвеличніших доктринальних пуритан того часу. Хоча символ віри Вестмінстерської Асамблеї надзвичайно подібне до Ірландських статей, воно складене більш компетентно, є повнішим і вищим, ніж усі його попередники й виразно свідчить про те, що Асамблея постійно працювала, керуючись своєю метою – не включати до Визнання віри нічого, окрім того, про що Слово Боже вчить виразним чином, або що можна вивести з нього із допомогою чесних і необхідних логічних висновків. Чинячи в такий спосіб, Асамблеї вдалося створити не лише найлогічніше й найбільш повне, а й найбільш біблійне й найбагатіше кредо з усіх, що були створені у християнстві.

Видавництво «Крайнебо»
Львів, Україна